

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

DOMINI SAMUELIS PUFENDORFII

JURIS NATURALIS DOCT. & PROFESS.

CONTRA

JUS NATURÆ

INIQUITAS INQVE ILLIUS
SCRUTINIO INFELICITAS

IN

CAUTIONEM PRO INCAUTIS

ET

VINDICATIONEM NOMINIS

Publicè ostensa

Per

V. D. M.

Qui se contra Sincera VVarenbergium Christia-
num Vigilem nominare & adversus *adversus* illius de Polyga-
mia assertiones pro munere sibi in Ecclesia DEI cre-
dito debite voluit Vigilare.

Marc. 13. v. 37.

Quod vobis dico omnibus dico : VIGILATE,

GERMANOPOLI, ANNO 1674.

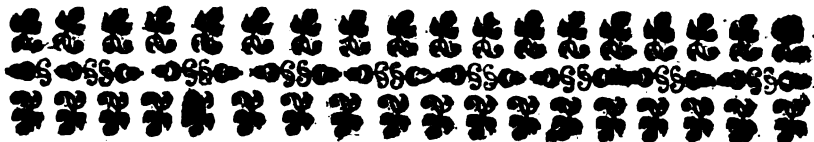
GVILIELMUS GROTIUS

de Principiis Iuris naturalis cap. 14. §. 13.

p. m. 29. 30.

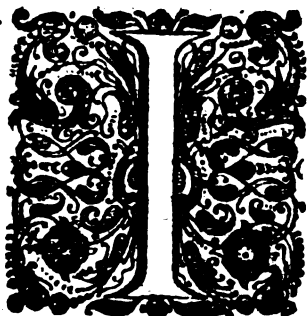
Facile apparet quatenus in legis naturalis præcepta impingant qui alterius aut dignitatem minuunt, aut bonam famam commaculant. Quid enim magis charitati quã homo homini debet contrarium est, quam ut quis alterius honori detrahat, aut probrum aliquod ei maligne affriceret; Quod nemo bonus unquam sine summa animi commotione sibi fieri patiatur.

CVM DEO!

DNI SAM. PUFENDORFII
JVR. NATVRÆ DOCTORIS CON-
TRA IVS NATVRÆ
INIQVITAS.

Am dum ultra annum , men-
ses aliquantò plures, excurrunt, quan-
do à vernalibus nundinis Lipsiensibus
inter alia rei literariæ & ecclesiasticæ
novella , afferebantur Domini D.
Balthasaris Menzeri literæ , super
Polygamiâ simultaneâ , Stockholmii
ad amicum datæ , ibidemque , ut ha-
bebat inscriptio , excusæ , unâ cum
Brevi Consideratione illius , quod sub Sinceri Warenbergii
nomine veniebat , colloquii , super eâdem Polygamiâ , Fran-
cofurti apud Mœnum typis publicis exscriptâ. Evolve-
re illa ubi per otium datum fuit & videre , quam in Christi-
anissimâ Sveciâ , salutaris illius & purioris Evangelii Luth-
eranæ religionis splendissimo domicilio & fortalitio con-
troversia agi cœperit super cœlesti monogamias præcepto ,
sic ut & in congressibus publicis & conviviis solemnioribus
in dubium vocaretur id , quod in omni Christianitate credi-
tum

A

tum

tum est Polygamias divinum interdictum ; certè pro eo ac debui super acerbo hoc ecclesiarum Syccicarum fato graviter indolui. Succurrebat animo , quàm hic volgiva Veneris usus extra unum illud , quod ad genialem cohabitacionem & mixtionem homini ordinaverat DEUS , ab omni retrò ævo ἀνεπίστατο prævisset , quam bruta mox sequeretur impietas & perversæ mentis peccamina in primis mundi habitatoribus aquis diluvii , in Sodomæis igne cælitus emissò , sic graviter vindicata. Obverfabat timor , ne virus hoc ex Sveciâ in Germaniam patriam nostram dulcissimam non serperet modò , sed & eundo cresceret , & vires majores sibi acquireret : In quo quidem posteriori sic prorsus mea me non fefellit opinio , ut Syccum hunc Polygamias præconem Pseudo - Germanus aliquis æmularetur , & nocivum hunc Verimontii seu Venenomontii potius errorem de Polygamia in sacris literis non prohibita , non approbaret tantum , sed & , superaddito novo impietatis figmento assereret ; quod , qui dono virtutis generativæ non caret , ex jure divino tam chartis , quam cordibus scripto , unâ plures uxores quin & totos earum greges ducere teneatur , obligetur. Id scilicet deerat hisce ultimis temporibus nostris , ut illa , quæ diluvium præcedebant , superare malitiâ possent , ne qui publicè in laudibus poneret foeda promiscuæ libidinis vitia ulterius deesset ! Interea is qui à Sincero Warenbergio publicè præstabat Dialogus eâ mihi ratione confectus videbatur , ut ceu *μυρολεξις* est Diabolus seducendi artes non mediocriter teneret ; præsertim cum id , quod super monogamiâ datum est divinitus præceptum ad verbum in diplomatibus sacrarum literarum non legatur , sed per consequentiam aliquam utut non prorsus difficilem & obscuram colligi inde & demonstrari debeat. Hinc cura mihi fuit super
fontica

fonticâ hâc causâ in timore Domini aliquantò pensitatus cogitare, & quàm ad bonæ interpretationis & ἀποδείξιως leges hoc de monogamiâ divinitus præceptum è sacrâ Scripturâ evidenter ostendi posset, periculum facere. Ex pio hoc meditamine fluxit epistola illa seu Dissertatio Christiani Vigilii ad Sincerum Warenbergium super Polygamiâ simultaneâ. In quò quidem labore non me quisquam aut πολυπραγμοσύνης aut captatæ in vanum gloriolæ accusabit, qui modò cogitat, quàm non uni nos ecclesiæ sic Deus destina-verit, ut non totius etiam salutem quærere debeamus, quamque ad restinguendum incendium succurrere pro viribus civium quisque teneatur. Neque tamen initio aliis potius quàm mihi scribebam, cui propositum erat, memet potius in Christianâ hâc doctrinâ confirmare, quàm alios super illa docere, donec qui scriptum, ignari cujusnam auctoris, legerent ex amicis, id typis publicè exscribendum non svaderent tantum, sed & peterent, quamvis ubinam exscriptum sit neque hodiè apud me certò constet. Num id, quod volebam, fecerim probè nec ne? penes pios eruditos & prudentes judicium esto; neque enim magnoperè curo; si *scriptorem* me valdè *mustem* vocet vappa penitus deperdita. Rem ipsam in hâc controversia dum agebam, non multum sollicitus eram, quis nam primus illius in Svecia autor fuerit, aut triviales ibidem discursus de Polygamiâ divinitus non interdictâ effecisset. Pufendorffium aliquem esse publica, quæ, ut proverbium habet, non de nihilo est, fama susurrabat: quis ex fratribus esset, non addebatur. Samuel mihi jam tum dudum notus erat, ex illis, quæ anno 1660. publicæ luci dederat *Juris Naturalis Elementis* exque illo, quem eadem fama publica ipsi tribuebat, Monzambano Majestati magnatum & domui præsertim Austriacæ, plus quàm id à

Germano Politico præsertim & juris naturalis Doctore sperari poterat, acerbo. Et hujus quidem Samuelis Pufendorffii nomen eò tunc memoriâ hærebat recentius, quo recentius legeram, quod Sarcasii Pica Pieris ante biennium ex Helicone de illo attulisse volebat judicium; Quod, *quemcumque tandem aut Parentem aut obstetricem habuerint Elementa illa Juris, quibus nomen suum præscripsit Pufendorffius, illud tamen omnino de illis habendum sit, multa ibi subtilius, quàm utilius multa accuratius quàm verius tradita reperiri.* Neque tamen opinari poteram, Samuelem hunc, quem Londini Scanorum vivere noveram, Stokholmie in Sveciâ hæc ordiri potuisse incommoda, inque impio hõc super licentiâ polygamias asserto ecclesias turbare. Evolvi igitur illa quæ ad manus erant, illius Juris naturalis Elementa, num fortè, quod hic Pufendorffius super Polygamiâ statuatur, invenire detur & legere. Tepidum inveni hominem, & qui videri posset, quod dogmati huic moralitatis Christianæ fidem minus firmam haberet, quando p. 485. hæc illius legebam verba. §. 7 *Quod polygamiam attingit, certum quidem est, talem, quâ una pluribus simul viris uxor est, à natura & sine matrimonii prorsus abhorreere: At verò, ut unus pluribus feminis simul jungatur, etsi lege divina positiva inter Christianos jam credatur interdictum, legi tamen natura in se haud repugnat, Non enim necesse est, ut, quemadmodum uxor nemini viro corporis sui copiam debet facere, præterquam uni marito: Sic & maritus alii femina præterquam unica uxori. Nam prius necessarium est ob certitudinem sobolis. At verò, ut unius femina libidini mulcenda omnes qui impendant vixes, quæ apud plures soboli excitanda sufficere poterant, haud quidquam à naturâ præcipi videtur. Illa verò rationes de zelotypiâ uxorum inter se, de discordiis domesticis, de odiis*

CONTRA JUS NATURÆ INIQUITAS

de odiu novercalibus in ipsâ quoque prole continuandis , apud istas dumtaxat nationes valens , ubi erecta nimis feminarum ingenia ; quales hodiè pleraque apud Europæos ; ubi strenuè officio viri fungitur , qui uxori ipse non est obnoxius . At verò apud Asiaticos , aliosque , ubi feminis obsequii tantum gloria relinquatur , domesticam pacem plures uxores nihil magis turbant , quàm alibi unius viraginis præpostera imperandi libido . Omnino tamen gravissimè de causis concessam antehac polygamiam post per positivam legem prohibitam fuisse , censendum est .

Et denuò pag. 451. *Ex eisdem quoque pacti vigore maritalis , monogamia seu polygamia legibus sit introducta a positivâ , non debet se aliis feminis , præterquam uxoribus impertiri . Et si delicta maritorum in hoc genere , quando fors in solutâs inerraverint , haud ita directè cum fine matrimonii pugnent , nisi uxorum perfidia .*

At enim non sic me in diversum rapiēbat ullum aliud quod partium studium , ut non Christianè in meliorem partem præsumerem , ad eòque benè sperarem de viro , qui non aliter mihi , quam ab eruditione insigni notus , faciem & mores incognitus prorsus fuerat . Interea aliquis etiam alius mihi nominabatur Esaias Pufendorffius , & hunc quidem non in Svecia vivere dicebat tantum , sed & in regiâ Holmenfi aulâ à secretiscriptionibus esse , illiusque opinionis , quæ super polygamia simultaneâ tot pias animas turbaret & angere autorem & professorem . Ego in publicâ hæc famâ , sicuti Christianum decet me , quod bene scio , gessi neque ultra quàm id permittebat Christiana præsumptio quidquam super hæc re statui aut scripsi ; meo me putans satis fecisse officio , si illo , quo se nominare ipse voluerat , nomine compellarem . Tantum id mihi datum cogitabam præcipuè

puè negotii, ut in argumentorum pondere mansuetudinem humanam & lenitatem Christianam ubiq; adhiberem, præsertim cum ex publica famâ Pufendorfforum nomen menti in hâc descriptione obversaret, quod quidem reverentius longè habebam, quàm ut illud ulla in re offendere vellem. In religiosissimâ Sveciâ novum hunc Polygamiz assertorem magno munere fungi audiebam, adeoque pro Christianissimi illius Regis Regniq; pietate ex fratribus Christianis hoc, utut maxime nocivo, errore præventum fuisse putabam, qui in viam reducendus esset quidem, sed summâ cum mansuetudine ab iis, qui spiritualiter animati sunt.

Præsertim autem ab eo, quem communis fama cantabat Pufendorffio, si qui fortè is autor esset, omnia ex humanitate & ratione mihi pollicebar, neque fieri posse credebam, ut, qui rectæ rationis dictamina jam diligenter scrutaretur, aliter, quàm ex ratione ageret, aut qui communi hominum jure florem Svecicæ gentis imbuere vellet, temerè contra humanitatis leges prævaricaretur.

At heu! qualem ex nuperis Lipsensium nundinis Orbi pio & erudito se prostituit Magnus ille mihi semper habitus Samuel Pufendorffius in Apologo suo ἀναπολογία. Diceret in Ulissis alicujus comitio à novâ quâdam Circe malè passum fuisse optimum Virum, ut ab omni humanitate penitus degeneraverit: Sic profus ex affectu, beluino more agit omnia, ex ratione ad officium boni hominis nihil penitus.

Nescio sanè an indignari debeam homini potius, an misereri illius cordicitus!

Non quidquam crebrius, quam furciferos, nebulones, &c. loquitur, ut periculum esse debeat, ne jam honestatis nomina apud ipsum rarefcere incipiant.

Non

Non cœsusquam libentius, quam areadici pecoris mentionem facit, ut timore opus sit, ne in hâc insperata metamorphosi nimium inde brutalitatis, hauserit, imbibierit.

Itandè juris naturalis celeberrimus Doctor iniquè contra illius leges agis, ut in insontem, qui quod novit Deus καὶ ὁ θεὸς ne verbulo te lœdere unquam voluit, sic crudeliter grassareris? Eumque & infamis mendacii & diabolicarum calumniarum publicè coram mundo reum ageres?

Certè non potes non mentiri, non potes non calumniari, cum antequam mendacii & calumniarum debitè me conviceris, calumniam mihi & mendacium, ut illam deglutire cogeret publicè, publicè exprobraffi.

Nunquid non ipse fateti debuisti Mi Domine Pufendorfii? *Quod fama te autorem esse infelicis illius & venenati Dialogi per non pauca Germaniæ loca disseminaveris, idque ex sermonibus Viri non obscura fama & infimi subsellii, uti ipsa tua verba habent p. 4. Quid igitur, excute quæso rationem & conscientiam tuam, quid mendacii fuisset aut calumniæ fr& ego illi, quæ magno quodam & fide dignissimo autore per plura Germaniæ loca ferebatur, famæ, fidem adhibuissem adeoque ex publico sermone hunc tibi Polygamias nocivum errorem publico etiam scripto tribuissem, Præsertim cum huic grassanti per Germaniã de Te famæ tanto tempore ne verbulo quidem obviam iveris, aut gravissimum illud, quod inde ecclesiæ scandalum obvenerat, ulla ratione sustuleris, quin imò cum illa, quæ jam olim super Polygamiã in Elementis juris naturalis scripseras in suspensionem te inducere possent, ac si Polygamiã statuas non juri natura tantum in se hand repugnare, sed & illius interdictum inter Christianos (tantum) (incertum fortè quo jure quaque injuriã,) credi. A quã quidem suspicione non te liberabunt ea, quæ*
in opere

in opere tuo de Jure naturæ & gentium lib. VI. c. 1. §. 9. scribis, præsertim si cum eis quæ paragrapho præcedente scripseras, conferantur. Quamvis enim eo, quem adducias paragrapho 19. fatearis; *optimum & maximè decorum; simulque ad quietem domesticam accommodatissimum esse unum unâ vivere contentum*, adeoque hoc matrimonii generi sine dubio perfectissimum habendum p. 78a, quando tamen super divino de polygamia interdicto in antecedentibus argumenta pro & contra affers, sic te geris ut quàm negantium parti favcas potius, adeoque poligamiam simultaneam verbo divino veritam esse non credas, is qui aliquid videt, videre facile possit.

Quandoquidem igitur illam, quam communis fama & Autore quidem Viro fide dignissimo spargebat suspensionem sic penitus amoliri neglexeras, quin ipsis scriptionibus publicis & quæ antecesserant & quæ consequerantur, auxeris, quis prudens & cordatus vitio mihi vertere potuisset, si nocivam hanc opinionem ex publicâ famâ conceptam, publicè etiam tibi imputassem, aut ad minimum te illius sententiæ super polygamiâ fauorem Dialogique autorem per Germaniam fama denunciari apertè scripsissem. Magis tamen, quàm id opus erat, cautus fui, adeoque quem fama publica erroris hujus virulenti arguebat, nominatenus tamen ego sic prostituere mundo nolui; contentus cum Sincero Warenbergio, quisquis demum is esset, super re ipsa ad leges bonæ disputationis disquirere, adhibita etiam illa quæ Christianos, quin & homines, decet mansuetudine, ne unquam sine laude earum, quibus forte conspicuus esset, virtutum, nominaretur.

Equidem conqueritur Pufendorffius quod in dissertatione super Polygamiâ simultaneâ Sincero Warenbergio opposita aperitè

aperitè arguerim sub isto VVarenbergio cumularisare; Attenim fortunam avium Bessi fortè hæc mea habuit dissertatio, quas malè facti conscientia ex nativâ voce, quæ prodere nihil poterat, proditionis inculabat.

Tuam autem fidem & conscientiam testor. Benevole Lector, ut si ipsam fortè Christiani Vigilis Dissertationem legeris, ingenuè judices, an præter communem famam ex eadem super Samuele Pufendorffio innotescere tibi aliquid potuerit? Certè, quam in opinione præstantiæ & singularis eruditionis apud me fuerit, quisquis fuerit Sincerus Warenbergius, id ubiq; apertè satis apparebit. Neque tamen hic præcellentiæ & eruditionis character ita singularis erit Pufendorffio, ut præter eum nemo inde intelligi queat. Quod Sincerus Warenbergius cum consultissimo Jurium quorumcunque Samuele Pufendorffio alter idem & olim fuerit, & etiamnum fortè sit semel scribo lit. E. 3 fac. 2, At, enim, quis inde aliud quid, quam quod ei amicissimus fuerit, inferre necessariò poterit. Amicissimus autem qui est Pufendorffio, non ipse esse poterit Pufendorffius.

Non igitur egote, mi Domine Pufendorffi, in illa super Polygamiâ Dissertatione sub isto Warenbergio latitare apertè argui, ut super atroci quadam injuriâ conqueri necessum habeas; Tu potius primam injuriam intulisti, adeoque contra jus naturæ, quod scrutaris, quod doces, quod profiteris iniquus in me fuisti nimium. Contra jus naturæ iniquus in me fuisti, quando calumniæ & mendacii reum me publicè egisti, cum tamen calumniarum & mendacii neque conviceris, neque convincere æternū, quod bene scio poteris. Contra jus naturæ iniquus in me fuisti, quando *blanditias viperino felle adpersus tribuis, palpumq; abstrudere valuisse significas, ut eo acrius mordere possim.* Certè quam tibi felle sit plenus animus ex hæc descriptione tuâ abundè constat. Unde nam-

B

autem

autem Tu novus Deus quid in me est abditi pectoris nostri
 ut diversam mihi ab eâ, quam scripseram mentem scire po-
 tueris? Christianus certè amor suspicax non est, ut in pejo-
 rem ita partem quidquam interpretetur: Etsi fortè is te
 non tangit, ille tamen, qui ex naturali tuo jure rectæ ratio-
 nis dictamine profluit, magis candidus esse debebat, quàm
 ut de Viro bono tam malè præsumeret. Quam ego sine fel-
 le & fraude omnia & has quoque Sinceri Warenbergii lau-
 des scripserim, testem illum advoco, qui cor nostrum et-
 iam nobis rectius & intimius perspicit. Judica me Deus &
 discerne causam meam! Quæ autem mala fors, Pufendorff-
 fi, mentem omnem abstulerat, ut Jurium quorumcunque
 Consultissimus sic ipse in prima & Communia Juris præce-
 pta impingeres, innocentemque illius famam, qui non nisi
 optimè semper tibi cupiit, qui non nisi cum summo hono-
 re de te sensit sic temerè & contra omnem culpam tam gra-
 viter læderes, orbique toti, ut calumniatorem & menda-
 cem prostitueres. Καὶ αὐτὸ τὸ μὲν ψεῦδος Παῦλον ἢ ψευτὸν ver-
 ba sunt Φιλοσοφάτω. Artis Hug. Grotio tibi etiam Jur. nat.
 & gent. lib 4 cap. I. p. 396. citata & explicata & hujus tanti
 vituperii tantæq; sæditatis, tu me qui non nisi veritate & pie-
 tate innotescere volui coram mundo reum agis. Sed bene
 res est; credito, mi Dn. Pufendorffii, temet potius, quam
 alios apologo hoc tuo nimium quàm ἀναπαιλογήτω malè
 prostituisti, neque fortè illæ, quæ Scaniam alluunt aquæ sa-
 tis esse possunt, ut maculam eluant, quam præceps hic ani-
 mi tui furor æstimato antea nomini tuo affricuit. Notos
 tibi p 45. scribis esse *homines non juvenia fervidos sed provec-
 atate, magnoque sapientia fastu surgentes, ac in tali officio con-
 stitutos, quo aliis exemplo moderationis præire deberent; Qui
 tam violentis agitentur affectibus, ut astatem & dignitatem &
 munus suum sepissimè prostituunt. Et non magis se amabiles,
 quam*

quam arbor aliasve mordaces beluas reddens. Quæso tecum habita priscum illud *γινώσκει σκαυτὸν*, exerce; non fortè quod te magis exprimat ullibi eveniri dabitur *ἐν τῷ: πύμα*. Ego non ut injuriam inferam, sed ut ab impacta injuria nomen meum, quod honestum servare & meâ & ecclesiæ inter est, hoc denuo dico: Aut illam mihi calumniam illudque mendacium, quod imputasti, eâ quâ id opus est evidentiâ proba; aut publicè deglutiendum recipe.

At enim, cur peregrino parceret, in fontemque famam ejus, qui procul est imputatis malè criminibus non sollicitaret, qui loci illius, in quo degebat Pastores, ecclesiæ in quâ salvari debebat Ministros & Theologos sic penitus omni injuriarum genere tam duriter agitat, cruciat. Is, qui non cum ratione pietatem decoxit, diffiteri non poterit, id præcipuè negotii cælitus datum esse Theologis quibuscunque & verbi divini Ministris, ut ecclesiæ quidem universæ, illi autem præprimis, in quâ Deus ad pascendum gregem, Episcopos eos constituit, prospiciant, caveantq; sedulo, ne per nocivam quandam doctrinam aut fides aut vita Christiana detrimenti quid patiatur. Hæc, cujuscunque demum generis fuerit, zizania illa sunt, quæ dum dormiunt homines, & neglectim res suas agunt, in medio tritici cœlestis Patris familias seminat inimicus & adversarius Sathan, uti est in parabola Matth. 12. v. 25. Ne igitur inimica hac se mente nocere aliquo modo possit hostis, excutere oculis somnum oportet, vigilare & circumspectè agere, omnes equidem, qui vivunt in Ecclesia homines, eos tamen præcipuè, quos Vigiles inibi peculiariter statuit Deus; & hoc eo potius, quod, qui horum culpâ perit, sanguinem ab illorum manibus posciturus est, is, qui eos ordinavit, Deus idem T, O. M.

Neque hic est, quod excipiat Pufendorffius tantum in verâ religione verbo Dei nixâ nihil esse innovandum, cum in iis quæ rationi subiecta sunt, eo ampliorem ingenii & inâustria laudem mereantur Scriptores, quo plus novitatum invenerint, Quæ illius est excusatio in apol. pag. 6.

Etenim qui scrutando sacras Scripturas, in illâ etiam, quæ à revelatione pendet, disciplinæ veritates novas eruit, laudem meretur, & majorem fortè, quam qui scrutando naturæ arcana in disciplinis rationi subiectis id præstiterit; cum Theologiam Philosophiæ præstare æternaque caducis anteire apud eos saltem, qui Christiani nominis sunt, negari non debeat. Quandoquidem autem sub spe & schemate veritarum novarum novæ sæpius falsitates apprehenduntur & venditantur, neque id minus in rationis quam revelationis scrutinio; cumque insuper in disciplinis rationi subiectis, non minus, quam in eâ quæ à revelatione pendet, evenientes. Falsitates & errores cum nocendi periculo conjuncti esse possint; Næ ab utroque cavendum fuerit sedulo; contra utrumque vigilare oportet eos præsertim, quos ut vigilant in ecclesiæ suæ speculâ posuit ecclesiæ Dominus.

Quicquid demum Empactæ rideant, utique *hic Atlas tam gravis officii ex munere cælitus dato humeris eorum in-cumbit.*

Si quis fortè, quod Deus clementer avertat! Si quis tamen forte in Scania repertus sit novaturiens aut Epicurus, aut Epicuræus, qui in naturali rerum ex ratione indagine pro certo noviter comperisse se asserat; Deum rebus humanis quin & mundanis in universum omnibus nihil providere, sed quæcunque fiunt aut cæco quodam impetu aut motu miro mechanico fieri, effici, evenire; Numquid tu putas Dn. Pufendorffii, in tali casu non quidquam pertinere ad

ad eos, qui Scanicis vestris Ecclesiis præsumunt aut ministrant, ut sollicitè & sibi & commisso gregi caveant, ne quid mali inde ecclesia aut quæ hinc pender animarum salus pati debeat? Numquid existimas novitatum harum inventores & scriptores amplio rem ingenii & industriæ laudem mereri? propterea quod inscrutinio naturalium, & disciplina rationi subjecta inventæ sint & excogitatæ? sic ut ne mutire ac hincere adversus debeat, quisquis fuerit in ecclesia. Ego hæc sic profus non puto, ut credam potius, si muti canes fuerint, si non debite vigilaverint, si non cautè super his rebus ecclesiæ prospexerint, fore, ut, qui ex hac culpâ perit sanguis ab illorum manibus in *πυρρονειτικῶν* illo die requisiturus sit is qui à Deo Patre constitutus est, ut iudicet mundum Jesus Christus noster omniumque hominum dulcissimus alioquin Salvator.

Et quæso Te, Mi Dn. Pufendorffi, nunquid non ex disciplinâ rationi subjectâ erant illæ, quæ proximis ab hinc annis non malè quassatam tantum Bataviam, sed pænè Europam omnem turbarunt ex Philosophiâ Carthesianâ novitates? Annè autem Asinius Tenebrio Tibi fuerit Magnus non ita pridem Maresius, quod Carthesianæ Philosophiæ abusum in Theologia publico quodam scripto publicè indicaverit? Annè ad lyram Asini existimabuntur plures illi in pluribus Europæ provinciis Theologi, qui Carthesiana hæc novarum inventionum philosophemata probare noluerint? Annè præpotentissima Batavia aut munitissima Helvetia novitates allatravit, aut rudicatem suam debuccinavit, quando Carthesianas hæc doctrinas non censoria tantum virgulâ notavit sed publicè proscripsit, & exesse à provinciis suis tam severè iussit. Ipsa illa *ἀνίσματα λίαν φορτικά* quibus Dæmonium illud Anglicanum Hobbius ut Herostratus aliquis extemplo Ephesino inclarescere vo-

luit, numquid aliter nisi rationis scrutinia & inventa esse debebant? neque tamen quisquam, qui rem illam perspexit penitius, sic extra curas Christianas positus fuerit, ut vitio vertat Regi regnoque Anglico, ubi hunc innovandi pruritus compescebant, aut summis illis Theologis qui hæc ecclesiæ Dei nocumenta scriptis profligare & erudire & non infeliciter laborarunt.

Falleris enim & vel ignorantiam vel arrogantiam prodis quando §. 30 p. 57. ostendi jubes, quis errores Hobbisti in politicis magis ex fundamento evertenti, quam tu in libro tuo (de jure naturali & gentium) feceris. Jamdum enim anno 1656. Oxoniæ prodiit Sethi Wardi tum in Academia Oxoniensi Astronomiæ Professoris hodiè Episcopi Sarumensis, Exercitatio Epistolica in universam Hobbii Philosophiam in qua Sect. IV. novus ille Hobbianus homo Sect. V. novus ille illius civis, & sic errores ejus politici ex fundamento satis evertuntur, additâ etiam de religione Hobbianâ Sect. VI. Superiori autem anno Londini Anglorum publicis typis scripta est Richardi Comberlandi, de jure naturali & gentium Philosophica disquisitio, in quâ Hobbianâ inventa politica consideratè & examinantur & libro, qui tuo non multo minor est, discutiuntur. Ne jam nunc dicam, quam politicas has ejus novitates ecclesiæ fideique nocivas esse ostenderit Generos. Baronettus Carolus Wolfolæus in the unreasonableness of Atheism, qui liber anno 1669. Londini secundâ jam vice revisus & auctus ab autore typis exscriptus est: Item Thomas Tenison in the creed of Mr. Hobbes examined, etiam in secundâ editione Londini 1671. & qui nuper in Germaniâ visus est Templerus in Theologia Leviathanis.

Quandoquidem autem in Philosophematis Carthesianis & Hobbianis justum erat, illis præcipuè, quibus gregis divi-

divini tradita fuerat cura, providere ecclesiis, ne ab hisce, utur rationalium disciplinarum novitatibus incommodi quid paterentur, illasque novitates earumque nocumenta & pericula publicè ostendere, adeoque errorum Carthesianorum & Hebbianorum indices quasi conficere; qui fit, quod in tuâ hæc causâ ex eodem officio, qui similiter fecerunt, adeoque & novitatum tuarum ad minimum periculosarum catalogos aut texuerunt, aut in cautionem pro ipsa cautis publicarunt, qui fit, inquam, quod hi sycophantæ primarii, nebulones impurissimi, furciferi, perditissimi, & si quid est pejus esse & audire debeant.

μακαριοί εσθε, όταν ονειδίσωσιν υμᾶς, καὶ διάξωσι, καὶ ἔπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα κατὰ υμῶν ψευδομένοι, ἵνεκεν τῆς. Χαίρει καὶ ἀγαλλιάσθε, ὅτι οὐ μισθὸς υμῶν πολλὸς ἐν τοῖς ἕραιοις. ὡς γὰρ ἐδίωξαν Ἰησοῦς τὸ φῆτας τὴς πρὸς υμῶν. υμῖς ἔσθε τὸ ἅλας τῆς γῆς. εἰάν δέ τις ἅλας μαρμαίρη, ἐν τίνι ἀλιεθῆσται ex Matt. 5. v. 12. 12. 12. Rev. hñce Viris dilectissimis meis in Christo fratribus, & in Evangelio conservis non immeritò in solamen acclamo! Certe ezelo domus Domini actira fuisse quæcunque acta sunt vel in ipsâ illa apologiâ narratio quæ tota tamen Pufendorffii parte tenet, non obscurè arguit. Concedamus autem Pufendorffio (quod tamen is probavit neutiquam, neque probare poterit,) pietissimum hunc Domini zelum non semper κατὰ ἐπιγνώσει fluxissè, numquid tamen hi legati cælitus, per quos ipse Deus hortatur, non ab eo, qui Christianus, quin Lutheranus esse volebat, adeoque summam numinis majestatem reverenter colere debebat, Sanctius habendi erant, quam ut propter humanum aliquod παράπτωμα sic atrociter violarentur? Ne tangatis Christos meos & Prophetas meos ne malefaciatu, &c. severum est mandatum terribilis illius, qui & corpus & animam in gehennâ perdere potest, Psalm. 105. v. 15. quam vili etiam loco pretioque habeantur illis præfer-

tim.

tim quibus & proh dolor in Christianitate, ubi *Dei virtus & sapientia* esse debebat *scandalum & stultitia* esse incipit *Christus crucifixus*, 1. Cor. I. 23.

Ab hujus igitur vindictâ, per animæ salutem te rogo, diligenter Tibi cave Domine Pufendorffi, ne dum, ob commissi cœlitus officii fidem & industriam, unctos hosce Domini tam atrociter injuriis afficis Christum ipsum persequaris. Verum enim verò cum sic extra Te positus fueris & furibundus quasi, in eos qui in Scaniâ debitè vigilabant, adversus Philosophematum tuorum novitates, ne quod illæ nocumntum ferrent illis quarum nunc membrum esse tu debebas ecclesiis; quid Patriotis tuis Saxonibus facies, qui idem periculum in libris tuis de jure Naturæ observarunt, & non minori alacritate contrà zizaniorum horum sementem vigilarunt. Namque non dubito, quin jam innotuerit tibi etiam in Electorali Saxoniâ Philosophiam illam tuam non ubique benè moratam, illudque jus tuum naturale non omninò justum ab Academiis publicè fuisse proscriptum & relegatum, neque fortè negabunt fideles in domo Dei servi, Theologi pientissimi, quam debitè monuerint, & quodnam ab hisce novitatibus ecclesiis scholisque periculum imminet, ea, quaid par erat, fidelitate ostenderint. Quid hic jam ages Pufendorffi? Numquid & hic scribere debebis: *Autor liberque inclementi censura notatur præcunte calumniâ primarii cujusdam Sysophanta, cujus ob reverendum schema ab istis omnia qua hic per inconsultos affectus aut insciam eructaveris velæ oracula inclinatio in terram capite adorantur?* Numquid & hic nebulonum, furciferorum afinorum & nescio quo malo nomine & omine alio, rem ages? Num & istos canes multos esse jubebis, ut novitates illas tuas allatrare desinant.

Sed desine tu potius injuriarum quin & furiarum. Ne posthæc intemet fuerit *bellua visa loqui, rudere visus homo*
ut

ut tua verba habent: Fortè enim brevi experieris, quàm in illis, qui purioris Evangelii tam benè tenaces sunt Saxonibus tuis Patrioris mascula Lutheri nostri animo fitas non emarcuerit, quàmque non, ut tuum est *ἔμπαυγμα* ex acetosâ quadam mordacitate, sed nativâ potius generosissimi vini acrimoniâ, ah utinam in salutarem medelam! periculosum illud vulnus vel carcinoma potius tuum nocivarum in ecclesia Dei novitatum sint aggressuri.

Interea dentò te quæso, mi Dn. Pufendorffi, fac, ut tibi met restitutus debite cogites & expendas, quàm mendacium & calumniam interpretando, id, quod ex officio divinitus commissio in pium pro ecclesiâ zelum susceptum gestumque fuit negotium, ipse mendacii & calumniarum reus contra id quod doces alios jus naturæ iniquus fueris.

Id quod tute fateris apologi tui *ἀναπολογία* p. II. *γενεϊδες* (ex juris naturalis notitiâ) *mendacium & calumniam pro fædissimo vitio habuerunt*, qui igitur accidit, mi Domine Pufendorffi, ut tu, qui è Christianis esse cupis juris naturalis Scrutator & Doctor eximius, ab hisce naturâ notis foeditatibus tibi non rectius caveris?

Laudas p. 13. *ἐπιπόρεια* Reverendissimi Episcopi vestri Magni Winstrupii quando iscalumniatorem vivis certè coloribus pingit; *quæ sit nigra schola principibus, nigri Magistri, niger discipulus, nigra schola tironiger, orci aut inferni monstrum, monsterum teterrimum*; qui igitur fieri potuit, ut cum ex omni humanitate nitidus & elegans conspici deberas, tam tetro schemate mundo meliori te ab ominabilem stiteris? Docens alios temetipsum non doces, prædicans non furandum, furaris, dicens non mæchandum mæcharis, scribebat olim divius gentium Doctor, cum paulò antequam & naturalis juris professionem meritus fuerit non ob-

scure arguisset, ad Rom. 3. Quid si de Te idem hic juris inter gentes Doctor addidisset, doces non esse calumniandum & calumniaris ?

Quandoquidem autem juris legumque naturalium, Doctor sic penitus in ipsum, quod profiteris, jus naturale, iniquus es & prævaricaris, qui in nobilissimo hujus doctrinæ scrutinio & indagine aliqua inventionis felicitas tibi sperari poterit ?

Oportet affectus domare didicerit, ratione qui uti vult commodè illi, quod occupant, mancipium, longè vilius est, quam ut in disciplina hâc rationis, quæ circa jus naturæ versatur, aliquid egregii promittere habeat. Quin, quod sapientiæ magister in suo de sapientiâ libro divino sapientissime monuit *εις κακότηχρον ψυχὴν ἢκ εἰσπλεύεται σοφία, ἠδὲ κατοικήσει ἐν σώματι καταχρῆσθαι ἀμαρτίας. Φιλάνθρωπον γὰρ πνεῦμα σοφία ἢ ἢκ ἀθωώσει βλασφημον ἀπὸ χειλέων αὐτῆ. cap. I. v. 4. & 5.*

Certe si à sacro mihi quod divinitus injunctum est, vacare liceret munere, ut ad hæc quæ olim quàm maxime ad amata mihi fuerunt recurrere daretur, juris naturalis studia non omninò difficile foret ostendere, quàm in Pufendorffianis hisce, quas putat, novitatibus non minor quam in Hobbianis cautio esse debeat, ne dum indagari videtur jus naturæ, illud ipsum cum omni honestate & pietate subvertatur & corruat, substituta in illorum locum aut vanâ Philautias persuasionem, aut aliquali Societatis Regula. Fundamentum nisi probè jactum fuerit, quicquid superstruxeris, corruet, verbum est vetus, & in vulgus etiam notissimum. Agito igitur ab hoc fundamine exemplum capiamus, ut, quàm felicem sperare debeamus ex juris naturalis scrutino famigeratissimum illius Doctorem Pufendorffium apertius videre possimus !

Ut Hobbio Londini in Angliâ in natus sui amor, ita tibi Dn. Pufendorffi Londini in Scaniâ is qui non minus à natura inest homini appetitus socialitatis pro fundamento adæquato substernitur, communi hominû, circa cujus scrutinium occupamini, juri, sic ut fundamentalis lex naturæ istæc *Tibi sis cuilibet homini quantum in se solendam & conservandam esse pacifram aduersus alios socialitatem. Ex quo consequi etiam debeat, quia qui obligat ad finem, simul obligare intelligitur ad media sine quibus finis non potest obrineri: Omnia quæ ad istam socialitatem faciunt jure naturali præcepta quæ eandem turbant & ab-rumpunt vestita intelligi, uti habent ipsamet verba tua lib. de jure naturali & gent. 2. c. 3. §. 15. p. 183.*

Expende autem, Benevole Lector, quam in tantæ structuræ fundamento superficialiter rem agat Pufendorffius neque ad illum quo id ratio humana voluit modum hanc tam magni momenti veritatem scrutetur, sic ut ab eo, qui in primâ statim viâ errat, non nisi errorum de viâ & labyrinthi speranda sint & expectanda.

Legum naturalium nomine illas venire propositiones, quæ à rerum, hominumque naturâ mentibus humanis suggeruntur sic in confesso est apud omnes, ut in hac quidem re cum Pufendorffio convenire me non dubitem. *Est enim hæc natura lex, ut illam cum doctissimis Jure consultis describit Cicero Jurisconsultismus, ratio summa insita in naturâ, quæ jubet ea, quæ faciendâ sunt, prohibetque contraria lib. de legib. I. Ea hæc lex est quam à natura ipsa arripimus, hausimus, expressimus, ad quam non docti sed facti:* Ut idem eleganter & ex vero loquitur in orat. pro Annio Milone.

Quandoquidem igitur instar fundamenti adæquati nobilissimæ juris naturalis disciplinæ subjacere debebat hæc propositio: *Cuilibet homini quantum in se solendam esse & con-*

*vandam pacificam adversus alios socialitatem, ex qua postea omnes reliqua alia, tanquam ex primo fonte & principio fluere debeant, sic ut pro juris naturalis propositione habenda non sit ex illa, qua non manet origines; Tum utique necessum erat, ut quam hanc instar fundamenti primi & adæquati rerum hominumque natura humanis mentibus suggerat, dicitur, ad leges bonæ disputationis ostendatur, demonstretur, sic ut *σολομῶν* inde eveniat ad illum fortè modum:*

Quæcunque propositio de praxi humanâ, à rerum hominumque natura mentibus humanis suggeritur, & ita quidem ut primum sit & adæquatum principium, unde reliquæ omnes fluant, illa propositio est fundamentalis lex naturæ.

Atqui hæc: Cuilibet homini quantum in se colendam & conservandam esse pacificam adversus alios socialitatem est propositio, quæ de praxi humanâ à rerum hominumque naturâ mentibus humanis suggeritur, & ita quidem, ut sit, primum & adæquatum principium, unde reliquæ omnes profluant.

Ergò propositio illa est fundamentalis lex naturæ. Id autem quando debitè non præstiterit, sic ut Minoris veritatem, quisquis ratione uti commode potest, & capere & intelligere possit, quid prohibebit, quò minus etiam Domino Pufendorffio, imputemus, quæ Dominus Feldenus sedulus ille & sagax juris naturæ scrutator scribit in elementis juris universi part. I. c. 5. §. 13. *Omnes jura natura dari clamant, nemo autem propemodum scit, quia illud sit, sed quod cuilibet suo dicitur opinio, hoc pro jure natura habet.* Vel uti conqueritur is, qui in Angliâ juris naturalis demonstrationem certissimam invenisse se putat ingeniosus & acutissimus Dominus

minus Richardus Cumberlandus in doctissimâ & Philosophicâ sua de legibus naturæ disquisitione; *Contenti fuerunt dicere generaliter hac dictamina aut actus iis consentaneos à natura doceri, necessarium autem est indagari quomodo Rerum extra nos & intra nos positarum vis concurrat ad ea nobis imprimenda & sentienda* Proleg. §. 4. Certè præposterum esse taliter ut fecit Dominus Pufendorffius juris naturalis fundamentum quærere, inueniet quisquis eâ quâ docet accurate rem pensabit. Id quod curatè satis docet in Lælio suo consultissimus Orator Cicero, & inde provide notat. Clarissimus Ziglerus in suis ad H. Grot. notis pag. 12, *A natura & virtute potius, quam ab imbecillitate societas orta fuit*, Humanam igitur naturam, utpote, à qua societas orta, ipsâ societate quin & socialitate, si non existentia, saltem causâ priorem fuisse oportebit: Qui igitur hæc, quæ posterior naturâ humanâ est, societas & socialitas, ejus quod prius fuit, (naturæ humanæ) fundamentum esse poterit? aut quomodo, quæ ab ipsâ hominum naturâ suggeri debet, circa humanam praxin propositio, in causâ, quæ humanæ naturæ posterior est, quæri feliciter & inueniri dabitur? Suggestiones hæc, connatæ hominibus anticipationes sunt, eandem cum hominibus causam originemque habent; qui igitur, quæ in ordine causarum posterior humanâ naturâ est, socialitas humanæ naturæ in suggestionibus & notitiis circa praxin fundamenti loco subjacere poterit?

Nobis nulla via propior videtur & magis appositâ ad irvestigandum ius naturale, quam ipsam hominis naturam conditoremque & inclinationes accuratius contemplari, scribit ipse, Dominus Pufendorffius de jure naturæ & gentium lib. II. c. 3. §. 14 p. 181. Cur igitur in indagine hujus naturam humanam quæque illam constituunt essentialia primò & potiori loco

non ponit, ut ex rationalitate per quam homo, homo est rationis circa praxin humanam dictamina eorumque rationem investiget? Reverâ à regia jamdum via errat & indeviâ defleſcit, quando ab humanæ naturæ essentialibus ad ea, quæ minus propria sunt progreditur, adeoque in hoc juris naturalis ſcrutinio eodem lib. I. c. 3 §. 15. p. 183. ſic ſcribit: *Ex hiſce poſitis facile eſt fundamentum legis naturalis invenire. Scilicet manifeſto apparet hominem eſſe animal ſui conſervandi ſtudioſiſſimum, per ſe egenum, ſine ſui ſimilium ſervari inoptum, ad mutua commoda promovenda maxime idoneum; Idem tamen ſapè malitioſum, Potulans & facile irritabile ac ad noxam inferendam promptum & validum. Ejuſmodi animali ut ſalvum ſit, neceſſarium eſt, ut ſit ſociabile, id eſt, ut conjungi cum ſui ſimilibus velit, & adverſus illos ita ſe gerat, ut ne iſti anſam accipiant eum ladendi, ſed potius rationem habeant ejuſdem commoda ſervandi aut promovendi, inde fundamentalis lex natura iſta erit cuilibet homini, quantum in ſe colendam & conſervandam ad pacificam adverſus alios ſocietatem, &c.*

Quæſo Te, Domine Pufendorffii, quàm primo loco nominabas hominis naturam in ſcrutando hoc communi hominum jure, quod illi naturale eſt, primo quoque loco contemplari & ſcrutari velis, ut, quâ lege, qua methodo quo ordine factus homo ſit ad obeundas actiones ſuas intelligere rectius poſſis. Scilicet in fabricâ hac microcoſmi maxime admirabili, ex ipſius naturæ lege & ordinatione, ratio quaſi in regali throno collocata, in actiones homini proprias regimen obtinuit, ſic ut fatente Criſpo Saluſtius ad illam ipſam, quam natura in nobis fecit, regulam *animi imperio corporis ſervitio uti* debeamus.

Quod ſi autem, ad dirigendas hominum actiones, ipſius naturæ lege, ratio ordinata fuit & conſtituta, ex ipſa quoque natura

naturaliter dirigendi vim & facultatem habeat necesse est. Quemadmodum enim ex naturâ rei, qui ad visum compositus est oculus, ab ipsa quoque natura videndi potentiam & facultatem habere debet; ita quæ ad regimen actionum humanarum à naturâ facta est ratio, non potest non ex ipsa quoque naturâ, accepisse vim & facultatem, per quam regere & dirigere actiones humanas valeat. Potentiam autem hanc directricem quando accepit unâ cum ea acceperit etiam necesse est certas quasdam notiones, per quas hominum actiones *διὰ φύσιν* se habentes ab invicem dignosci & utra oppositarum agenda sit? sciri queat. Vt enim in oculo discretio albi à nigro quædam ipsius potentia visiva pars est & portio; Ita quoque notiones has per quas actionum discrimina adeoque rerum turpium ab honestis differentia innotescunt, in rationis facultate praeceps directiva continentur, necesse est: Sine his enim dirigere actiones ratio nullatenus poterit. Quapropter rationalis hominum natura eâ lege & ratione condita fuit, ut in illo, ad quod facta est, imperio, dirigendi actiones facultatem acceperit, & in hac simul naturales quasdam notiones, per quas honestum à turpi dignosceret. Quamvis autem, si in nosmet descendimus tantum, & præcordia nostra excutimus, ex ipsa quoque ratione appareat, aliquod naturali huic ordini malum obvenisse, unde turbatus fuerit; cum experiundo intelligamus, quàm sæpe corporis appetitus animi regimen antevertat, adeoque hic imperandi felicitatem, ille obsequiam gloriam amiserit; non secus ac corporis alicujus oculus vel senio vel morbo infirmatus, pristinum cernendi vigorem: attamen quando non penitus in nihilum redacta ratio sed viribus infirmata fuerit tantum, aliquam necessum est retinuerit potentiam ad illum, cui natura ordinaverat, usum, sic ut verum à falso

à falso distinguere, & turpia ab honestis discernere vel aliquo-qualiter tantum possit. Quemadmodum igitur qui ex morbo non periit, etiam si maxime debilitatus sit, oculus, ad eum in quem à natura factus est videndi usum aliquales vires retinuit; ita quoque hæc, quæ mentis oculus est, ratio, quandoquidem non omnino periit, aliquales retinuerit oportet vires, ad eum cui naturâ facta est usum, ut verum à falso, honestum à turpi distinguat; adeoque ipsas humanas actiones dirigat. Quemadmodum etiam oculo taliter passo, quæ superest vis videndi, non se exerit, nisi ad vivendum adhibeas, adeoque oculum aperias, & rem quæ videri debet conspici admoveas; ita quoque vis illa directrix debilissima, in qua justitiam ac iniustitiam notitia, non se exerit nisi rationem adhibeas, adeoque propositam actionem consideres. Et hinc apertum est simul, cur tam rarè & apud paucos sese exerat post morbum primævi lapsus illa dirigendi humanam praxin facultas, inque eâ turpis & honesti index? Scilicet quoniam voluntas ex pravitate lapsus non in consilium adhibet rationem, ut illa quid agendum sit determinet, sed eam prævenit, supprimit & excusso jugo illius id quod sibi lubitum est facit; fieri non potest, quin & ratio illam suam vim, quam jamdum ex naturæ pravitate difficulter exerit, quam sæpissime non exerat & non ostendat; Etenim & hæc cum ratione humana, mentis oculo, ut cum oculo corporis comparatum est. Hic ut in naturali sua perfectione, rem visibilem longe facilius assequitur, quæ malè corruptum effugit eique non nisi propriè admoto, & tunc demum per nebulam apparet; pariter etiam ille mentis oculus, si malum hoc passus non fuisset, directricem illam vim, adeoque honesti turpisve notiones, quovis casu facile exseruisset: at postquam ex primævi lapsus malo sic graviter debilitatus fuit, objectum quod vide-
re de-

re debet, quàm proximè illi admovendum ut eodem modo ipsi aliquid & quasi per nebulam appareat. Hoc autem cum per appetitus pravitatem, tam raro fiat, quid mirum, si hanc directricem rationis vim inque ea rectè agendi notiones tam pauci ex paucis experiantur? sic ut integras gentes invenire liceat, quæ ex male agendi consuetudine in rebus aliquibus nullo turpitudinis sensu ducantur. Habet quidem & numerandi pericia, & argumentandi notitia, ex eo quod humana natura tulit, detrimento, suas quoque infirmitates, ita ut nisi cultæ fuerint & exercitæ hæ facultates non secus ac ferrum rubigine obductum vimque usumque amittant; attamen longe præ his deteriori loco posita est illa quæ actionum humanarum regina esse debebat vis mentis directiva. Hæc enim præter id quod in se passum est malum obscuritatis & tenebrarum, ab appetitu insuper pati debet, quando is rationi se opponit, illam antevertit, inducit &c: ne sensum turpium exferat aut quæ facienda sint quæ non, distincte exponat. Interim cum, postquàm hæc noxa humanæ jam naturæ evenerat, homo tamen homo manserit, & id quoque unde homo est, rationem puta, & aliqualem illius usum servasse oportebit; Neque directricem hanc actionum facultatem inque ea turpis honestique aliquales notiones & indices negare debebit, nisi qui ex homine beluam facere, interque eos semet quoque sub tali schemate prostituere præsumpsit. Quemadmodum autem illa, quæ post morbum debilitato corporis oculo, vis remansit, experiundo potissimum intelligitur, sic ut qui adhibitus ad videndum oculus, videre aliquid aliquid videatur, retinuisse aliquam videndi potentiam iudicetur; ita quoque cum his ratiocinandi facultatibus adeoque etiam directrice actionum potentia se res habet, ut non nisi ad usum adhibita intelligi, adeoque experiundo innotescere

D

re pos

re possint. Ponamus ergo, ex peculiari quodam morbi genere, omnes civitatis alicujus incolas, oculis sic graviter passos fuisse, ut dubium sit an visum penitus amiserint, an vero tenuem debilemque videndi aliquid potentiam retinuerint? experimento indagari res debet, an, postquam oculos aperuerint ei que objectum, quod videri debet, admoverint, aliquid vel nihil videre possint. Et parili modo, cum illis, quæ depravatæ humanæ naturæ remanserunt, in scriptis cordi notitiis, rem instituamus. Percontemur, non ab illis, qui quasi præfractè hunc mentis oculum claudunt, & rationem ad illum, cui natura ordinavit, usum dirigendis sc: actionibus humanis adhibere nolunt; sed ex iis qui juxta naturæ ordinem non nisi ex rationis consilio actiones suas instituere voluerunt; percontemur, inquam, ex his, anne aliqua eam in sese turpium sensum experiantur, adeoque notiones quasdam & indices in animo percipiant, per quas actionum aliquarum turpitudinem aut honestatem naturaliter & citra omnem extrinsecus factam institutionem intellexerint? Etenim quid sit in homine, non quisquam rectius quam ipse spiritus hominis cognosceret, neque etiam quænam sint naturæ humanæ superstites vires alius, nisi qui eas in se experitur, testimonium dabit melius. Dicunt autem hoc, quod volumus, testimonium ex omnibus omnino gentibus, quotquot de vitiorum turpitudine & virtutum laude ex omni vetustate monumenta reliquerunt. Nulla enim ex gentibus modo non prorsus ab humanâ mente de generibus, exitit, quæ indifferenter vitia quæque & virtutes haberet, eodemque loco poneret, & Lucretiæ castitatem, & Laidis impudicitiam, Sardanapali molliem, & Catonis in omni genere virtutum gravitatem. Neque enim hæc rei turpis à non turpi distinctio, laudis & viuperii, disjudicatio ab aliqua consuetudine moreque

que gentis pendere poterit, ut virtutis decor ad morem & opinionem popularium placeat, quemadmodum id quod usitatum est, indumenti schema, præ illo quod contra morem & consuetudinem est elegantius habetur, & pulchrius. Uti pulchritudo corporis, ab illius deformitate dijudicatur, uti monstruosus pigmæus, ab elegantioris vultûs formæque puero dignoscitur, contra omnem omnino ex more gentis opinionem, tantum quia natura hoc discriminis effecerat; ita quoque virtutis decor, à vitiorum turpitudine non opinione gentis, sed naturali quadam notione interstinguitur. Etenim, quæ non nisi ab hominum opinione sunt, præ gentium, temporumque ratione, variant instar vestimenti, quod ad nostrum hodie modulum apte factum nobis placet, aliis gentibus temporibusque displiciturum. Quæ autem fixa sunt & radicata hominum cordibus, ut omni tempore & quocunq; loco valeant, ab ea quæ toties variat hominum opinione fuisse, vero non videtur simile.

Quandoquidem igitur omni tempore, in omni loco, apud omnes omnino gentes, dummodo rationem non penitus excusserint; aliquale discrimen inter actiones honestas acturpes apparuit; notionem illius esse oportet non ab aliqua consuetudinis opinione, sed naturali ratione. Et hæc est illa, quæ post acceptam jamdum noxam, in ratione humana superstes mansit, dirigendarum actionum facultas & discriminandi actiones aequalis potentia. Quin & quod observari meretur, illi etiam è perversis, quoad institutum naturæ ordinem, hominibus, qui vel ejicere hunc naturalem turpitudinis sensum, vel occulere quàm maximè volunt, quàm maximè produnt sapius; dum post factum malefacti conscientia anguntur, adeoque quam contra notam naturæ legem egerint, à que natura ipsa hujus peccati pœnam

meruerint, verbis factisque multoties ostendunt: Sic ut ipsa etiam experienciâ manifestum fiat, quàm fere Divus Gentium Apostolus ad Romanos suos scripserit; esse quædam facinora ob quæ commissa etiam gentes ex propriis conscientiiis, se morte dignissimos existiment. Etenim si à naturali hacturpis facti notione non fuit, quæ causa fuit cur Nero Imperator interfecta matre, sceleris conscientiam ferre non potuit? id quod de eo refert Sveton. cap. 24. & cum eo gravissimè Tacitus Annal. 14. cap. 10. Si à naturali hac malefactorum notione non fuit, cur Caligula eorum quæ patraverat conscientia territus caput obnubere seseque sub lectulum condere sueverat? id quod de eodem in ejusdem vita narrat, jamjam dictus Svetonius. Taceo quod cum Medea utut deteriora sequantur meliora tamen & videre se & probare inficias ire non potuerint plures, adeoque hunc quem in semet experti fuerunt honesti turpisve sensum manifesto satis proderint, ostenderint. Ita ut ego putem improbos quosque animam facilius, quam hæc recti turpisve facti notiones & indices ejecturos. Sic in nosmet dum descendimus, præcordia nostra dum scrutamur, quæ lege quoque ordine constituta fuerit humanæ naturæ fabrica, dum contemplando penitus intuemur, adeoque in ipsis quæ hominem constituunt essentialibus, homini soli quod proprium, hominibus omnibus quod commune est, jus indagamus, ex illis quæ per experientiam intelligimus & per inductionem Logicam colligimus, notionibus naturalibus circa agenda quædam aut omittenda, legum naturalium fundamenta & principia, meliori forte via quam in deviis illis Pufendorffianis, de connatâ hominibus sociandi lubidine, quæremus, inveniemus. Sed de hoc, in ipsa rationali hominum natura & essentialibus constitutivis quæ-

ren-

rendi officii jurisque humani modo, prolixius egi in epistolica quadam Dissertatione, quàm hac ætate scripsi ad Dominum Richardum Cumberlandum Londinensem Anglum super Philosophica illius de legibus naturalibus Disquisitione. Hæc tantum repetere volui ut indaginis Pufendorffianæ avia inde appareant & quam in socialitate & societate hominùm juris humani fundamentum non nisi præpostere collocetur. Et jam dudum antea hoc visum fuit, observatumque iis, qui non minori cum gloria majori certe utilitate naturales has de officiis humanis leges scrutati fuerunt. Sic enim ex ingeniosissimis Anglis apud nos Germanos inclutus Scharokkius cap. 2. num. 10. p. m. 118. *Sunt qui juris universi originem aliunde derivant, nempe à societatis in homine cupidine eaque vel ob impotentiam solitudinis vel periculis metum in animis hominum oriunda. Hic autem societatis appetitus nequit esse fons dictarum notionum neque hujus desiderii impletio, finis judiciorum rectè confirmatorum, de nemine ledendo, fide servanda, gratis referendis & similibus. Dictamina enim actiones juxta præceptum eliciendas universaliter indicant. Satisfieri autem huic appetitui possit etiam si unam solummodo regionem aut rem publ. benè à te factis demerueris. Pirata & conjurati Latrones suas sibi habent societates inter quas possint magnanimiter à se gesta enarrare quotidie facinora, & proinde isti satisfaciunt cupidini: Dictaminibus autem & judiciis de honesto non satisfaciunt, quod quidem liquidissimum videtur argumentum, non adhuc solum finem formari in nobis hæc judicia. Porro enim sine nihil ultra requiritur in mediis, quæ ad finem ordinantur, &c.* Cui conformia prorsus sunt quæ juris cujusque Consultissimus Dominus Ziglerus in eruditissimis suis ad Hugonem Grotium notis habet, ad illa verba: *Societatis custodia fons est ejus juris p. 6. Facere non possum cum*

Grotio. Dictamina enim recta rationis sunt universalis & diffundere se debent universaliter in quavis objecta. At satisfieri posse huic appetitui si tantum cum unâ familiâ aut cum unâ gente & populo tibi societas fuerit eumque benefactis Tibi demerueris. Deinde & Pirata atque latrones suas custodiunt societates, pluribusque adhuc ejusdem notæ sociari appetunt, qui tamen dictamini naturali quod honestatem instillat non satisfaciunt. Neque aliter Joh. Ad. Osiander Duc. Wûrtemberg. in illustri Tubingâ Theologus, observatione in eundem H. Grotium 4. p. 57. Non satis, inquit, accuratè dicitur societatis custodiam esse fontem juris naturalis; præsertim si exclusivè hoc intelligimus. Tum quia illa custodia societatis est indifferens ad bonam & malam societatem: quod autem fons juris est & quidem naturalis, illud ipsum non potest esse indifferens, sed bonum & rectum; tum quia qualiscunque societatis custodia est ætior jure natura, & in officiis erga illos etiam qui extra societatem sunt illud se pandit, humanitatem erga peregrinos, misericordiarum erga miseros & alios imperandi. Tum quia fons juris naturalis non potest esse societatis custodia cum jus naturale etiam versetur circa cultum Dei non solum circa proximi amorem, qui in societatis custodiam aliquo modo reduci potest. Melius itaque dicitur fontem juris esse ipsum Deum, qui indiderit homini ejusmodi practica principia: custodiam autem societatis esse aliquod comitans vel stimulans ad observationem eorum que principia illa dictant à Deo natura indita, &c. Equidem putaverit forte Dominus Pufendorffius, omnibus hisce satisfactum esse abundanter, quando tantum aliquid ad illum, quem nominat magni operis, prodromum scripsisse se meminit: Nam immortale illud Germaniæ nostræ quin & Svecicæ gentis decus, Dominus D. David Mævius Tribunalis quod Wismariæ est Reg. Maj. Succ. quondam vice præfes gravissimus & prudencissimus in au-

reo prodromo juris prudentiæ communis dispect. 2. § 50. p. 122. super putato hoc societatis fundamento sic scripserat: *De fonte juris naturalis non eadem omnium sententia est. Sunt qui datum rectorem societatis humana credunt, ideo hujus usum pro fine habent. Non negandum Deum ex sapientissima providentia humano generi appetitum humanitatis inesse, eique cum in istam coiret prospectum voluisse, multaque ad istam regendam hominumque animos huic applicandam præceptis naturalibus inesse. At quando congenitum primo homini jus ante societatem omnem fuit, & multa istius sunt, qua hominem extra societatem informant atque observari debent; nec tantum qua homo homini ut in societate sunt debet; sed & qua extra eam decora sunt, aliqua erga semetipsum sunt, natura, non habita istius ratione nobis indidit, inde & contra naturam, extra illam peccatur; multoque latius honestatis debita se extendunt quam socialia officia, non congruit in eo solum finem ponere. Ex quo etiam absurde consequeretur, sine societate jus non fore. Ergone Adam itaque jure caruit cum alii homines nondum existerent, antequam alii nati sunt? Ergone homines à societate remoti, ut Eremitæ, vel qui in solitudine sunt jure nullo astringuntur? Illa ipsa qua naturalis juris sunt, ubique in & extra societatem observanda docent, quàm nihil essentia finisque vincit ipsi ex hac, quando ante & extra hanc sit & valeat. Ita Aristoteles sensit 1. Rhet. c. 13. Est enim quoddam quod augurantur omnes naturâ commune justum & injustum, etiam si nulla societas invicem sit, nullaque pactio, ut Sophoclis Antigone videtur discere justum esse interdictum se petere Polynicem quasi natura id sit justum. Non etiam id nunc & heri sed semper fuit & nemo scit unde ejus ortus sit, & ut Empedocles dicit de non interficiendo, quod animatum est: non quibusdam justum est, quibusdam vero justum non est, sed hoc quidem omnium legitimum perquam latum aethera omnibus in partibus extensum est perque ingentem splen-*

Splendorem. Pleraque quidem istius instruunt hominem & societatem & quomodo ad societatem natura aptat & adducit, sic mores sub ea informare voluit, atque ideo isti cultum ejus juris attemperandum esse concedimus; at, ut non sit justum nisi societatis gratia, ex iis non magis congrua collectio est, quam quae sit à posterioribus sed non omnibus partibus ad totum. Huic tam egregiae Egregii Doctoris Disputationi, anno statim sequente, respondere voluit Dn Pufendorffius in Præfat. lib. de jure naturæ & gentium præmissa, quando sic scribit. Neque vero posito hoc fundamento justò arctiores hujus disciplina videntur limites fore; id quod prodromus magni cujusdam operis arguit: Equidem dicitur jus naturale societate esse antiquius. Verum præterquam quod nihil repugnet obligationem, in altero existere antequam existat objectum in quod illa exerceri possit: etiam effatum Numinis statim atque primus homo conditus fuit, extat; non est bonum hominem esse solum. Dantur sane & officia seu virtutes tum adversus Deum tum cujuslibet adversus seipsum. Verum cum religio, quatenus ad disciplinam juris naturalis pertinet, intra spheram hujus vitæ terminetur, eo quoque insussum ad societatem referri potest quatenus illa societatis efficacissimum vinculum præbet. Ex qua adversus seipsum homini observanda sunt, eundem utrique societati commodiorem reddunt. Quanam autem sit illa morum honestas & innocentia, ubique & extra societatem servanda seu citra reflexionem ad alios homines, dispicere nondum potui. Quod additur; societatem formare & ad eam media applicare in natura arbitrio relictum, eoque si societatis tantum esset jus naturale, fore mere voluntarium, arbitrarium & mutabile: id inane est. Nam natura hominis semper ad socialitatem in genere à Creatore determinata est; sed peculiare constitutere atque inire ex ductu rationis in hominum arbitrio relatum; per quod nullo modo jus naturale reddatur arbitrarium, Quid porro

porro planius est quam hoc; naturam hominis, quatenus à Cre-
atore socialis facta est, esse regulam & fundamentum ejus ju-
ris quod in societate tam universali quam particulari sit sequen-
dum, &c. Quidquid autem de hisce responsionibus sibi
persuaserit Dominus Pufendorffius, dubito tamen, an ner-
vos rei debitè inciderit; Namque ut quantum subsit viri-
um paucis dispiciamus; non spero quisquam negabit, soci-
etatem ejusque custodiam, priusquam erant, justitiæ natu-
ralis fontem esse non potuisse; *Cum non entium nullas esse
qualitates* oppidò notum sit. Socialitatem autem, quæ in
primis etiam hominibus, ante ipsas societates extitit, an
hanc, in quam, socialitatem vel sociandi appetitum natura
indiderit, ut norma esse debeat ad quam actiones quæque
hominum exigantur, quæque adeò sola, in eo quod natu-
raliter justum est, obliget, id probare debet Dominus Pu-
fendorffius, priusquam excipiat; *obligationem in altero ex-
istere posse, antequam existat objectum in quod exercentur.*
Quam autem ex illo Numinis estato; *non est bonum homi-
nem esse solum*, sequi debeat, socialitatem & versandi cum
aliis appetitum non homini primo fuisse tantum, sed &
in regulam fuisse, unde omnes omninò hominum actio-
nes rectitudinem accipiant; in fontem insuper unde, quid-
quid naturaliter justum, manare oporteat, id fateor me non
capere & intelligere. Non esse bonum, aptum, conveniens
aut rectum, ut sine thori socia monachus vivat homo, sen-
tentia est primi Conditoris D. T. O. Maximi. Quæ autem
quælo, *à prodeus* inde fluit; quod aliquis in primo homini-
societatis sit appetitus, omnis justitiæ naturalis fons, & recte
cujuscunque regula? *Dari officia seu virtutes, sive adversus
Deum sive adversus se ipsum, præter ipsa quæ sunt adversus socie-
tates,* quum concedit naturalium legum Doctor, ostendat

E

etiam

etiam oportet quam illa non nisi ex societate virtutum aut officii humani rationem accipiant, sicut Religio adversus Deum, castitas adversus se ipsum se officialitatis, ut ita dicam & virtuositatis essentiam inde habeant, quod ex Socialitate, id est, sociandi appetitu in societatem illiusque custodiam & salutem acta fuerint. Certè, vero per quam apparet simile Religionem, quæ virtus est & officium hominis erga Deum, jamdum fuisse, priusquam societatis vinculum esse inciperet; cum Adam hominum primus religens erga Deum ex humanitatis officio esse debuerit, etiam tum quando illius religiositate, tanquam vinculo societatis futuræ, opus nondum erat. Quod igitur cum Religio societates vincire nondum poterat, ipsa tamen à socialitate virtutem suam & esse officialitatis, ut sic dicam, humanæ, habuerit, id utique evidentius probandum erit. Multa enim non nisi in societate fiunt quæ tamen inde rationem essentiaæ suæ prorsus non habent. Pariter *qua adversus se ipsum homini observanda sunt eundem utique societati reddunt commodiora*, id quod ex vero dicit Dominus Pufendorffius: an autem ex ipsa hac societate vel socialitate, rationem officii & virtutis humanæ habeant? id cogitandum est quam maximè. *Morum honestas, uti pergit, & innocentia extra societatem (hodie præsertim) non servatur, adeoque non est contra omnem reflexionem ad alios homines*; at enim neque necessum est, ut sine quo aliquid non fit idem statim rationem & causam illius constituat. Cogitet enim, annon in ipso innocentiaæ statu, à primo nostro & communi hominum parente honestas & innocentia extra societatem, servata fuerit, adeoque quàm id quod factum est semel, fieri possit, & factibilitatis, ut scholæ loquuntur, rationem habeat, secum expendat. *Quod si socialitatis tantum jus natura esset, voluntarium, arbitrarium, atque mutabile, idem esse*

opor-

*oporteret; illud non sicuti id putat Dominus Puffendorffius
ivane est penis.* Posito enim quod natura hominis ad soci-
etatem in genere determinata sit à creatore; attamen cum
societates naturales & perfectiores quidem illæ in quibus
appetitus socialis acquiescere potest, diversæ etiam sint,
neque ad certam aliquam determinetur homo, utur natu-
râ socialis; sequitur, pro societatum varietate ipsam jus na-
turæ, si id non nisi societatis est, variare; sic ut pro diverso
societatum statu eadem hominis actio honesta & turpis
licita vel illicita esse debeat. Sic prorsus non ea quâ id for-
tè à pluribus speratum fuit felicitate viam invenit Domi-
nus Puffendorffius, unde nobilissimæ disciplinæ ad ita pene-
trare turò possumus: Utinam autem erratum fuerit tantum
non etiam periculosè erratum in hoc, quod omni omnino
virtuti & honestati supposuerunt juris naturalis fundamen-
to! tolerari error, quem hominum nemo alienum à se pu-
tare debet, facilius potuisset & eo quidem debuisset potius,
quò ipsa doctrina intricatior est, & abstrusa magis. At enim
sit Hobii Londinensis Anglicani, Doctoris Philautia suiq;
amor & benevolentia, si fundamentum juri naturali sub-
sternitur, cum impierate & turpitudine conjuncta, quin
ipsum juris humani everfiva; non minus fortè malum est
quod à Puffendorffiano socialitatis fundamento timere de-
beamus. Namque quòd juris Naturalis consultissimus Or-
rator * in quæstione, an ex utilitate virtus sit æstimanda
asserit; *unicam esse virtutem oportere qua malitia dicatur, si er-
volumentis non suapte natura expetitur;* idem ego in hac
quæstione, an socialitas naturæ & societatum custodia juris
naturalis fons fuerit & fundamentum? dicere habere me,
mibi videor. Ut enim quisque magis ad commodum so-
cietatis retulerit quæcunque egerit, ita magis Vir bonus &

* *Cip. lib. 1. de leg.*

juris naturalis observans erit æstimandus. Spoliaverit igitur aliquis è latronum societate innocuum multo auro, quin & non bonis tantum sed, quia hæc sola amittere noluit, ipsa etiam vitâ privet, modo hæc in societatis emolumentum fecerit, ex jure naturæ secundum virtutem fecisse dicendus est. Viderit in societate sua aliquis civium hominumque penuriam, camque publico noxiam, utque illi malo medicinam faciat, foeminas promiscue inecat; non libidinosus scortator dici debet, sed, ut virum bonum id deest, ex naturali lege in emolumentum reipublicæ bene egisse. Quin imò, occidat indicta causa & impune quem voluerit civium, is qui reipublicæ summam tenet, modò id societati conducere opinionem faciat, non jam ut Tyrannus vituperari, sed ut legis naturalis societatibus, custos laudari debeat. Certè si hæc de moribus judicia quæ Deus animis hominum impotuit à socialitate suam sortiri debent normam adeoque societatum custodia fons fuerit, unde leges naturales quæcunque manant, prout quisque in alia vel alia societate vixerit eandem actio aut bona aut mala dicenda fuerit, nec integrum debitum super illâ judicium, nisi prius de statu reipublicæ, in qua vivit actor aut de mente illius & intentione constituerit. Fuerit aliquis vage libidinatus & vel centum virginis honestas etiam per violentiam & vim impregnaverit, nisi de reipublicæ in quâ vivit, statu certior fuerit, mentemque illius an forte in societatis tuæ emolumentum sic fecerit; super turpitudine facinororum judicare non poteris. Prædatus quisquam fuerit quàm immanissime nisi in salutem publicam prædam, non fuisse conversam noveris, super prædandi hæc atrocitate perversè judicaveris. Laudem igitur ex juris naturalis convenientia mereantur Romani Sabinorum genti dum virgi-

virgines rapiunt. Tu Reipublicæ enim & societatis suæ æmolumentum ita egerunt. Laudem merentis filiæ ex Lotho natæ cum horrendo penitus scelere patris concubitus sollicitant. In humanæ enim societatis instrumentum genitale semen ex eo qui genuerat quæsierunt. Ita in Societatis Regulam transformatum jus naturæ non ullum infanti sceleris tam detestabile nomen invenerit quin in virtutibus id locare perquam facile possit. Superstruantur jam huic, quod sic feliciter jactum est, fundamini reliqua Pufendorffiani operis asserta, forte ἀθεοτάτης Vanini amplitheatrum naturæ hinc ædificabitur, in quo virtutum omnium personas agent immanissima quæque vitia & scelere.

Grande impietatis argumentum non immerito putatur quando Londini in Anglia Hobbesius Evangelium Christi cum ipsa religione à civilis potestatis autoritate suspendit adeoque Novi foederis sacrosanctam scripturam inibi tantum legis vim obtinere dicit, ubi à civili potestate eam obtinuerit, Leviathan. cap. 24. Hanc enim rationem accuratæ eruditionis Baronettus in Anglia Dominus Carol. Wolsolæus primo loco ponit cur eas quæ gradatim nos ad atheismi extrema duxerint & omnimodam à Deo apostasiam infelicitè promoverint, quando verbis equidem plusculis, sed quæ legantur dignissimis in suo de Atheismo irrationaliteruditissimo libello ex versione quam Vir juvenis πολὺ γλωσσῶν & πολυμαθῆς Dominus M. Hinkelmannus nobis nunc parat, sic scribit: *Primo enim Religionem omnem humana auctoritate superstruere & à potestate voluntateq; hominis derivare, tandem per necessariam consequentiam in destructionis omnis cultus divini tendit hominemq; omni religione abducit. Divinam si Religionem detrahimus auctoritatem, optimum ejusdem nos prodiisse munimentum*

mentum id vero credas certissimè. Nullo cerse alio argumento conscientiam hominis ipsi alligabis. Quid si nulla conscientia obligatio, labascunt omnia & curvis arbitrio humano succumbunt. Id unicum profecto si concedatur, nullam inesse scripturis auctoritatem prater eam quam à civili potestate accipiant, eò ipso plane nullam habere infallibiliter sequetur. Nec potest quicquam Atheo Religionis fundamenta concussuro, arridere magis quam ejusmodi hypotheses. Annon eadem plane ratione qua Idolis, eorumq; cultui nunc Religioni tanquam divina rei se addicere juberentur mortales? Qui ubi tandem vident nihil hoc esse, seu plane non existere, quod adorant, quin humani potius artificii ligni alicujus aut lapidis particulam, in quo nihil preclari, nisi quod ab humana accessit manu; nullam praterca habere intrinsicam dignitatem, nisi eam quam addixerit voluntas hominis; mox omnem eidem reverentiam omnino denegabunt. Periculosa proinde & religioni apprime noxia necessaria tandem consequentia sunt assertiones ejusmodi. Est tale quid vero inter plura alia in Scriptore satis celebri, Apostoli, dicente, consensu & ope potestatis summe civilis, scripta sua nequaquam obligatorie canonica facere poterant indeque scriptura Novi Testamenti unice quatenus à Potestate civili recepta legis loco est. Hobbes. Leviathan, cap. 24. p. 285. Et expressius cap. 38. Impossibile est rem publicam consistere in quâ major retributio & punizio inculcetur quam circa quam potestas summa dispensare possit, qua presentem suam spectat vitam & mortem. Unde subjungit: vitam & mortem aeternam qua majoris sint retributionis & punitionis talia esse, quæ ut quid significant intelligat, multâ consideratione opus habeant. Concludit tandem circa ultima capitulis: Homini in punitione vitam aeternam contingere debere, sine ullo credi fundamento. Quæ omnia exacte respondent definitioni Religionis, quam tradiderat ipsemet in principio istius libri cap. 6, ubi ita: Religio est metus potestatis in visibilis in mentibus ho-

minuum

minum efficta aut fabulis publice enarratis, impressa. Sequetur primo quod ad scripturam non posse Evangelium in aliqua gentium republica legaliter & obligatorie predicari, cum ubi legis vice non fungatur, nec tanquam lex justè proponi possit. Deinde omnis, hæc talia edoctus, ut credat esse potestatis cujusvis Republicæ, Evangelium ut habeatur Authenticum seu minus, omnem necessario ipsi detraberet honorem divinum, parumq; seipsum devotione inde oriente turbabit. Ita ut ejusmodi principia hominem directè tandem ad Atheismum deducant, magnosq; applausu ab omnibus accipiantur quorum hæc oberrant viâ. Hæc namq; ratione ubi omnis religionis ortus & interitus à civili & humana auctoritate deducitur omnisq; ipsi inherens potestas à visibili mundo derivatur, omniaq; hæc præterea merè fabulosa, taliaq; Phantasmas, qua homines stolidè sibi ipsis effinxerint & conceperint, esse creduntur: qui poterit Atheus sibi ipsi inservire melius quam ubi omnem Religionis omnis divinitatem plane negat & gravia humana mentis onera (æternam retributionem & punitionem) seorsò tollit abjicitq;. Est ergo eritq; ultimus tandem dogmatum horum finis certò, homo nihil ut credat, liberrimeq; vivat.

Quis autem in ecclesia quæ Dei Domus est circumspèctæ ambulans non æquale malum timere debet ab illis Pufendorffii novitatibus, quando super hoc tot cuniculorum fundamento de Socialitate hæc struit asserta: *Religio quatenus ad disciplinam juris naturalis pertinet, intra spheram hujus vitæ terminatur, in illa quam operi præmisit ad lectorem præfatione.*

Item. *Expedi ut publice civitas ejusmodi doctrinis velut personæ quæ cum fine & usu civitatum congruunt, simulq; animi civium à puero istis imbuantur, &c.*

Quidquid enim de mente sua protestetur Pufendorffius cum non ex dicentis animo sed communi loquentium usu
signifi-

significent verba; si, ex eo quod jactum est fundamento, Societatis Regula fuerit jus naturæ, & ad illius disciplinam Religio intra sphæram hujus ortæ terminatur, jam non video quid reliquum maneat religioni, nisi quod Athei & Empectæ omnes sponte ipsi largiuntur, ut sit vinculum rerum publicarum, prætereaque nihil. Cum hoc igitur sine & usu civitatum si congruit religionis, cujuscunque demum sit, doctrinas cum publice expediat & naturalis juris sit, civitas personare illâ debet, simul, & circum animi à puero illa imbuï. Sit igitur damnabilis Mahummedana inter Turcos Persasque religio; at enim quandoquidem cum sine & usu imperii & civitatis congrua & pro felici illarum societatum custodia firmum reipublicæ vinculum fuerit utique ex jure naturæ jus est ut cives illa imbuantur. Sit gentilis Chinesium, modo reipublicæ & societati conveniat ex jure naturæ illarum terrarum incolis sanctè teneri debet.

Quin sit penes latronum furumque societatem, qualis esse in Insula de los Ladrones fertur, impia quoque & contra honestatem religio; quia tali societati esur est, jam ex naturali jure neque cum optima Christianorum commutari debet. Ex his igitur taliter positis & universis à Domino Pufendorffio non male se habebit & Societas & Religio ferorum Sylvestrium in Hybernia hominum de quibus Lansius contra Britanniam p. 58. *Latrocinia apud eos nullam habent infamiam quantumvis habeant plucimum crudelitatis & latrocinaturi preces ad Deum fundunt ut præda offeratur & prædam pro munere à Deo oblatam arbitrantur; neque vim neque rapinam neque homicidium Deo displicere religiosè persuasum habent. Audire est à sicariis & incendiariis, Misericors est Dominus & non sinit pretium sui sanguinis in me irritum. Quin partum se vesigii insilere dicunt & eam sibi vivendi rationem reliquam esse*

esse; Nobilitatis sua autem infamiam esse si velint ex labore manuum victitare, & à facinoribus abstinere. Ecquid autem promovendæ impietati & à Deo cuiuslibet convenire magis poterat, quam sic abjecte de religione loqui eique divinam auctoritatem, quam ex naturali jure in gentibus etiam sapientioribus habuit subtrahere? Certè quæ in Hobbii à Deo novitates jamjam dixerat eruditissimus Dominus Wolfelæus non possunt non in Pufendorffii assertiones dici omnia: & jam animus hæret utri impietatis palmam porrigere debeam num Hobbio quando is scribit: *quod sive Prophetia sive Scriptura quenquam obligent illud habent à civili potestate. Scriptura neminem obligat ad obedientiam; neque aliquis cui non sunt supernaturaliter revelata (qua in re standum est principis judicio) ulla auctoritate præter civilem ad obedientiam in præstandam tenetur.* &c. An verò potius Pufendorffius quando post jactum socialitatis vel societatis fundamentum asserit: *Religio quatenus ad disciplinam juris naturalis pertinet intra spheram hujus vite terminatur. Expediit ut publice civitas ejusmodi doctrinis velut personæ quæ cum fine & usu civitatum congruunt, simulque animi civium à puero istis imbuantur.* &c. Uterque enim id quod in Religione etiam ex naturali jure & rationis dictamine præcipuum est auctoritatem divinam tollit; quæ sublata

Non jam relligio non numina magni
Pendentur

Nempe, id quod de Hobbio dicit is quem jamdum antea laudavi Sethus Wardus: *Religionis Christiana inimicus est ille qui regulam pervertit ejusque auctoritatem minuit aut tollit; qui Christianorum ecclesias perturbat, qui exercitium religionis istius spirituale ex hominum animis evertere conatur; atque ista etiam singula communem quandam & reciprocam habens in spem unog,*

F

eorum

eorum existente reliqua sequentur. Adeo non vana penitus fuerit cautio, ne ex hisce malè sanis effatis gradatim cum Hobbio procedat Pufendorffii Philosophia, tandemque cum priori etiam affirmet; Religionem ex metu potestatis invisibilis in mente hominis efficta aut fabulis publice recensitis impressis oriri, Leviath. cap. 20. Sic ut circa religionem, ejusque curam vel neglectum utriusque fidei confessio postremo eveniat: I believe that the Books of de old and New Testament are not made Canon and Law, but by the civil Powers; that wnat sayer is written in these Books may lawfullij be denied even upon Oath Cassterthe laudable doctrine and practice of the Gnosticks) in times of persecution When men Phat be the menache of Authority &c. i. e. Credo libros Novi & Veteris Testamenti nunquam canonicos aut obligantes nisi accedente potestate civili esse posse, quia & quidquid in istis libris scriptum licitè & legitime etiam sub jure jurando negari posse (pro laudabili nempe more & doctrina Gnostico-rum) tempore persecutionis, & ubi homines ab autoritate Magistratus minus urgentur &c. uti hoc fidci Hobbianæ Symbolum ex libris ejus contraxit Thomas Thenison in the creed of Mr Hobbes p. 8. At enim moralis Philosophiæ Doctorem Londinensem in Anglia cum Londinensi in Scania adhuc in uno componemus, ut quam uterque in juris naturalis scrutinio infelix fuerit, quamque adeo ab utriusque novitatibus cavere sibi habeant ecclesiæ & respublicæ Christianæ, adhuc evidentiùs appareat.

Periculosisimæ res aleæ erat, quando Anglicus vel Diabolicus magis in Anglia Doctor docebat; nihil absolute bonum aut malum neque regulam esse ullam communem Boni aut Mali à natura objectorum petendam verum à persona, ubi res publica non est; vel in Republ, à magistratu L. cap. 6. Sicut ad hæc il-

lius

lius verba non immerito taliter indignetur, is quem jam-
jam adduximus Reverendissimus Sethus Wardus epistolica
sua exercitatione ad D. Joh. Wilkinsium sect. 5. cap. I. p. 286.
*Tu forsau existimas me vi quadam ista extorquere neque cum
(Hobbium) inter Christianos enutritum tam crassum aut absur-
dum esse posse. Quis honesta familia institutus & educatus inge-
nuè, non ipsa turpitudine, etiam si cum lasura non sit, offenditur &
quis animo equo videt eum quem impure & flagitiosè putet vive-
re? inquit Cicero Ethnicus ex face Romuli. Judicet autem qui
pius simul & prudens est, annon æqualis periculi sint, præ-
fertim si ex communi usu apud incautos accipiantur verba,
illi quod in socialitate posuit fundamento, superstructa,
quæ sic in Putendorffii lib. I. cap. II. §. 6. p. 25. habent. *Haut
quidquam necessarium arbitramur cum nonnullis statuere quadam
perse citra omnem impositionem esse honesta aut turpia. Cum
enim honestas sive necessitas moralis & turpitudine sint affectio-
nes actionum humanarum orta ex convenientia & disconveni-
entia à norma seu lege, lex vero sit jussum superioris: non apparet
quomodo honestas aut turpitudine intelligi possit ante legem & citra
superioris impositionem, &c. Nec multo post: p. 26. 22. Adul-
terium est pollutio uxoris aliena quam leges soli marito suo addi-
cebant. Furtum est attractio rei aliena invito Domino quem
leges solum ejus arbitrum volebant. Homicidium est cædes homi-
nis innocentis & contra leges. Incestum est commixtio cum tali
persona abs qua leges abstinere jubeant ob reverentiam quam vi-
cino sanguini homines iidem ex lege debent. Sic de aliis quæque
judicandum. Ad sane si ex his omnibus removeas respectum ad
legem in ipso actu physico nulla implicatur contradictio propter
quam ipsa etiam circa legem necessario turpia intelligi debeant.
Hoc enim non modo utique indifferentia sunt: misceri cum illa que
origini tue naturali proximè juncta est misceri eidem, cui misce-**

ur & aliter, cui tamen in eam nullum peculiare jus competit; eripere vitam ei, qui similis tecum est species: sumere rem quam alius in suos usus destinaverat, cui tamen nullum jus per leges datum erat reliquos inde excludendi. Quod autem multi naturalis istam indifferentiam agrè concipere queant inde est, quod à teneris istorum vitiorum detestatio nobis fuit inculcata, qua opinio simplici adhuc menti impressa in vim naturalis cujusdam affectus videtur invaluisse. Unde apparet non satis expendisse hanc rem Grotium de J. B. & P. L. c. I. §. 10. dum inter illa ad qua divina se potentia non extendit, eo quod contradictionem involvant, refert malitiam quorundam actuum humanorum. Equidem non possunt non bis duo esse quatuor qui bis duo & quatuor re ipsa sunt unum & idem, vocabulis tantum differunt aut modo concipiendi, manifestissima autem contradictio est idem simul esse idem & non esse idem. At talis sane contradictio non apparet in actionibus juri natura adversantibus, &c. Equidem qui cautè & cum cura explicationem horum ἀντιουάτων Φορμάων leget, videre poterit quam ex impositione legis divinæ turpitudinem & honestatem, vitia & virtutes accipere debuerint quamq; adeo fixum Pufendorffio sedeat discrimen honesti & turpis à Deo ejusque definitione & determinatione esse petendum uti de mente sua testatur apolog. p. 36. sic ut ex hac ex positione multum emolliatur sermo qui, prout jacent & sonant verba durus erat nimium. At enim neque negandum est, vulgo, quo cum loquendum, id quod ex impositione est, opponi illi quod taliter ex natura illiusq; lege habetur, ita ut quæ ex impositione significare dicuntur voces non ex natura sed placito & consensione significandi habere videntur ut loquitur Augustinus de Doctrina Christian. l. 2. c. 24. id quod etiam ab ipso Domino Pufendorffio lib. 4. c. 1. §. 4. p. 383. prolixè fuit ostensum. Quandoque igitur Scholæ talibus personant doctrinis:

Quod

Quod per se & citra omnem impositionem non sint honesta aut turpia; quod utique indifferentia sint misceri cum illa qua originaria naturali proxime juncta est: misceri eidem cui miscetur & alter: eripere vitam ei qui similis tecum est speciei: sumere rem quã alius in suos usus destinaverat. &c. quæso judicium (quo Tenisi id affectus abstulerint pollere novi) ipsemet excute, an vana fuerit cautio ne forte sicut nummi & linguarum vocabula, ita quoque virtutes & vitia ex impositione valere credantur, adeoque non id quod habent turpitudinis aut honestatis per se ex illa quæ naturalis homini est lege & ordine; sed ex hominum placito & consensione habere præsumantur; sicut non eadem omnibus honesta atque turpia, sed omnia ex majorum institutio judicari debeant neque Cimoni summo Atheniensium viro, quia cives reliqui eodem instituto utebantur, turpe fuerit sororem germanam in matrimonio habere, utus illud Romanis moribus nefas haberetur ceu scribit Corn. Nep. in Præfat. ad Vitæ excell. Imperator. Quæ quidem sententia nisi eadem prorsus, non multum differet ab Hobbii; Quod nihil absolute bonum & malum neque regula communis sit ulla Boni aut Mali à natura objectorum petenda verum à persona ubi respublica non est sive in republica à magistratu.

Ponamus autem, quod fortè promiscue expectandum non fuerit, lectores & auditores tuos quoscumque rem ita accipere ut intelligant divina impositione non humana aliqua consensione virtutes honestas, vitia turpia esse facta; ex illo tamen Tuo vel societatis vel socialitatis fundamento hæc tua doctrina absque pessimis consequentiis intelligi non poterit.

Etenim si quod divinum est jus naturæ non quidquam aliud nisi Societatis Regula fuerit; si Deus non nisi societati hominem destinaverit, ordinaverit; ab hac societatis regula

gula, quam Deus unicæ humanæ naturæ imposuit & turpitudinis omnis & honestas omnis pendere videbitur; sic ut societati quod convenit pro virtute & honesto, eidem quod adversatur, pro turpi & vitio haberi debeat.

Agito ipsum Pufendorffii ratiocinium iisdem illius verbis instituto nostro applicemus. Sic is pro sua non nisi ex impositione turpitudinis argumentatur: *Cum honestas sive necessitas moralis & turpitudinis sint affectiones actionum humanarum orta ex convenientia aut disconvenientia à norma seu lege; lex vero sit iussum superioris, non apparet quomodo honestas aut turpitudinis intelligi possit ante legem & citra superioris impositionem cap. 2. §. 6. p. 25.* Ad eundem pariter modum:

Cum honestas sive necessitas moralis & turpitudinis sint affectiones orta à convenientia vel disconvenientia à norma seu lege; norma vero prima sit ingenita mentibus socialitas, ad quæ fieri omnia ab homine debeant, non apparet quomodo honestas aut turpitudinis intelligi possit citra hanc legem & societatis impositionem. Quia ratione igitur (adhuc cum Pufendorffio loquor) actioni hominis possit competere aliqua affectio que ex necessitate intrinseca & absoluta citra hanc socialitatis regulam ex Dei beneplacito homini impostam promanet; sic ut revera omnes actiones hominis, remota à unicâ hac socialitatis humane lege & norma, sint indifferentes, earum autem aliqua ideo tantum naturaliter honesta aut turpes dicantur quod eas fieri aut omitti quam maximè requirebat societatis conditio.

Judicet autem qui rem rectè intelligit anne proximè convenientiant hæc assertiones, hæc quæ ex Pufendorffii principio & ratiocinio sequitur: *Revera omnes actiones hominis remota à societatis regula sunt indifferentes; earum autem aliqua ideo tantum naturaliter honesta aut turpes dicuntur, quod eas fieri aut omitti quam maximè requirebat societatis conditio, &c.*

Et

Et illa Hobbesii: *Nihil absolute bonum est aut malum neque regula ulla communis Boni aut mali à natura objectorum petenda. verum à persona ubi res publica non est; vel in re publ. à magistratu.* Ita jam commune pro utroque Londinensi Doctore, Symbolum fidei denuò fuerit: I believe that the Law of the civil: sovereign is the only obliging Rule of just and unjust; Credo quod lex civilis Potestatis unica sit obligans regula justis & injustis uti id denuò ex scriptis Hobbianis: pro Hobbio formavit, quem jamdum laudavimus Thomas Tenison in the creed of Mr. Hobbes p. 7. Quid autem ad pietatis & probitatis cujusque eradicationem talibus assertis possit esse efficacius ego certe invenire non possum.

Quod si enim ex se & natura sua turpe aut honestum nihil fuerit sed ex naturali ordinatione ex regula societatis humanarationem sortiri debet, utique, quod alicubi dicit Cicero, *unica tantum virtus eris qua malitia dicenda.* Non enim tam præstans virtus esse poterit ex qua non pro ratione statûs socialitatis pessimum vitium neque tam horrendum malum, unde non præstantissima virtus quandoque fiat, sic ut, modo id civitatis publicæque salutis ratio poscit, castitas inter vitia abjici volgivaga venus in virtutibus reponi & collocari debeat.

Vidimus hæc novum hoc Puffendorffii dogma, in eo quem communiter verba gignunt, apud incautos præfertim sensu; vidimus idem super eo cui impositum est socialitatis fundamento: agito, quam fieri potest paucissimis, ex ipsa in qua adhuc perstat Puffendorffii mente illud ipsum introspicemus. Sic enim in ea quam facere voluit excusatione sua in excusabili p. 36. scribit: *Id mihi fixum sæcæ discrimen honesti & sursum utique à Deo ejusque definitione & determinatione esse petendum nec idem ab alio extra ipsum prin.*

principio dependens fingendum esse. Quo posita consequitur necessitatem illam qua actionibus ad honestatem & turpitudinem tribuitur non esse absolutam sed hyperbeticam, supponentem nimirum creationem animantis rationalis quam nemo est qui liberrima Dei voluntati adscribat. Id est quod quadam dicuntur necessario honesta aut turpia homini hoc semper est intelligendum cum relatione ad naturam hominis tanquam animalis rationalis & socialis & consequenter cum relatione ad voluntatem Dei qui uti omnia ita & hominem & quidem tale animal liberrima voluntate sua creavit. Cui conjunctum est ut si consideremus actiones hominum prout sunt nudi motus facultatis alicujus physicae aut ejusdem negatio antecedens ad legem s. abstrahendo ab omni lege circa eum motum aliquid disponente esse indifferentes i. e. neque bonas neque malas, bonitatem autem & malitiam qua in illis deprehenditur oriri à convenientia & disconvenientia cum lege. Certè quanta etiam cum cura ex his verbis mentem Pufendorffii expendo non video quid magnopere interficit inter effata hæc illius & Caramuelis Probabilitatum olim & eheu quàm sæpe improbabilium famigeratissimi Doctoris. Caramuelis in hac quidem materiâ hæc erant asserta : *Multa præcepto divino reperiri interdita qua præcisa à præcepto dici debeant indifferentia. Peccatorum contra naturalium unum quodque seclusa Dei interdictione nunquam fore malum.* Tu judica benevole lector, quantum ab his differat Pufendorffius, quando in sua Apologia scribit; *Actiones hominum antecedenter ad legem, seu abstrahendo ab omni lege sunt indifferentes neque bonæ neque malæ. Bonitas & malitia qua in actionibus hominum deprehenditur oritur à convenientiâ & disconvenientiâ à lege. Quod quadam dicuntur necessario honesta aut turpia homini hoc semper est intelligendum cum relatione ad voluntatem Dei,* pag. 16. Certè abstractum à placito instituto voluntate & lege

lege seu præcepto divino consideratas hominum actiones indifferentes id est nec bonas nec malas esse tam Pufendorffius quam Caramuel asserit, adeoque ex se & natura sua turpe quid vel honestum esse uterque negat. Quod igitur, citante eruditissimo Domino Ant. Reifero * in caramuel aliquando scripsit Sirinichius Professor Lovaniensis id eodem modo in Pufendorffium dici quoque potest: *Cum hæc omnia contra naturalia peccata sunt eidem infima species procul dubio censet id quod de Mollitie signate præmiserat in cæteris fecundum specificam suam naturam spectatis habere pariter locum; atque adeo unumquodque eorum seclusa Dei interdictione nunquam fore malum sed sæpe bonum & aliquando sub mortali peccato obligatorium, speravit fortassis non de futurum aliquando quempiam qui imitando serpentem aut cum dicturus foret de hisce flagitiis quod ille de lignis Paradisi: cur præcepit nobis Deus ne oblectaremur nos mollitie? cur nobis invidis recreationes tam volupes natura sua minimè malas sæpe etiam bonas imo & necessarias.* Quandoquidem autem, eodem quem modo laudavimus iudice Domino Reifero male factum existimari non debet, quod hæc Caramuelis Sodomitica & atheistica verè opinio publice proscripita & damnata talique nomine ultima indicis librorum prohibitorum Editione notata fuerit; *Quis Evangelii purioris præconibus & ecclesie verioris Præsulibus vicio vertere poterit si forte tuper hac Pufendorffii doctrina monitorios tantum indices confecerint quin & postea penitus eam quoque proscripserint & damnaverint.* At enim quibus utatur demonstrationibus has ut novitates prober, Id jam nunc proximum nobis erit ut dispiciamus.

In irraclutissimum dogma invaluisse ut qua lege natura præcipiantur aut vetentur in se & sua natura honesta aut turpia habeantur scribit ipse Pufendorffius p. 35. Non Gratuitum solum sed plerisque ex nostratum Theologos istam assertionem citra ullam
* Reif. epist. dissert. de Atheism. G *amb-*

dubitationem passim assumere fateatur p.36. Quin dubium mihi non est hanc de honesto & turpi sententiam omnibus in universum sic communem esse ut quæ contraria ei opponitur pro paradoxa in omni omnino Christianitate haberi debeat. At quantam oportet esse *ἀποδείξις* illius evidentiam, quæ veteres movisse terminos voluerit, & receptam communiter sententiam sedibus suis & illis quidem antiquissimis ejicere. Utrique creditum fuit hætenus communem aliquam omni naturæ rationali esse justitiam perquam non humanæ tantum sed & angelicæ quin divinæ etiam actiones justæ dicantur & bonæ. Hæc communis Deum inter hominesque justitia non ab aliquo placito, impositione & voluntate divina, essentia suæ rationem habere poterit. Sed illam ex se & natura sua abstractim ab omni lege, & impositione considerata obtineat necessum est. Sic, ut in exemplo res pateat, veritas in dictis factisque communis est quædam rationalis naturæ adeoque ad ipsum quoque Deum pertinens justitia & bonitas, habetque hanc suam bonitatem non ex voluntate & impositione ulla etiam divina sed ex se & sua natura, contra omnem etiam legem considerata & omni impositione abstracta. Sic absque peccati cujuscunque intuitu aliquem in extrema conicere tormenta injustum est injustia communi apud Deum, angelos, homines & hanc justitiæ rationem habet etiam abstractum ab omni voluntate, impositione, & placito etiam divino, sic ut dicam injustum hoc esse ex se & sua natura, non propterea quod Deus hoc injustum esse voluerit justum esse noluerit. Cū hac igitur cōmuni rationalium justitia convenientes vel pugnantés actionū humanarum species justæ aut injustæ honestæ aut turpes erunt, non propterea quod Deus taliter illas esse voluerit, honesti turpisve rationem ex placito & voluntate illis imposuerit; sed quod hanc rationem etiam ab

abstractim à voluntate & impositione divina consideratæ, adcoque ex se & sua natura habeant. Et ex hac communi rationalium justitia fluxisse illud quod naturaliter justum est communiter fuit putatum, sicque *in tralatitium dogma invaluit, ut qua lege natura precipiantur aut vetantur in se & sua natura honesta aut turpia esse; qua vero pœsitiva, per voluntatem & imperium legislatoris talia fieri dicerentur*, ut ipsis Pufendorffii verbis rem eloquar. Quandoquidem igitur novaturieris hic Doctor inveteratam in Christianitate opinionem tollere & communi antiquissimoque dogmati ad verum docere volebat; unum ex his evidenter primum ostendere debuisset, vel quod justitiâ ejusmodi naturalium communis nulla sit; vel quod naturaliter justum ex hac communi rationalium justitia non fluxerit. Certè enim accuratoris scrutinii sunt quæ in hanc rem habet Scharokius quando in præfatione sua sic scribit: *In questionibus de justitia Dei ad rectam de Deo sententiam indispensandam facere videtur, imo necessariam esse hanc hypothesis; quoties enim questio est an Deus secundum justitiam aut bonitatem quicquam possit efficere, veluti, An justum sit, eum aliquando decernere, Titium in extrema conjicere tormenta, absque peccati cujuscunque vel præteriti præsentis aut futuri intuitu? An non tantam deceret majestatem universum in virtute & felicitate tueri mundum, cum sine periculo, damno aut molestia sua facere possit? An possit, quos fecit, ut in rerum natura essent non diligere, & summis præsequi amoris affectibus? In his & cæteris hujusmodi problematis certissimum videtur, quod si nulla sunt (quod Hobbesius censuit) natura leges, aut naturalia justitia principia, commode cujusque proprio & voluptate exceptis, consentaneum fore, Deum contra justitiam aut bonitatem naturalem peccare non posse etiamsi quod placuit, quomodocunque fecerit, Qui cogitant aliqua esse natura leges (ca-*

veri autem ab Hobbesio & Epicuro omnes qui qualicumque digni sunt aestimio id cogitare videntur) actiones supra memoratas, aut malas esse injustasque, aut honestas bonas & summo DEO dignas aestimant: qui injustas esse contendunt, illud sibi plerique imprimis quasi postulare vere videntur DEUM, angelos, homines, atque omne ens, intellectu preditum eodem jure uti. Deinde assumunt plerumque has actionum species, contra commune natura rationalis jus esse: ex hac parte in nostra has aetate, Socinianos, Arminianos, sublapsarios stare, ut plurimum putavi. Alteram vero inveniunt supralapsarii recenter, antiquitus Stoici, & aut praemissam negant propositionem, asseruntque eodem jure non uti; aut eam improvisa forte consequentia admittunt, & idem agnoscunt juri, sed deinde dictas actionum species juri natura reconciliare (quo inficienter assumptis) student: Nullam autem ex utraque parte argumentum consistit, antequam confirmata sit de supposito jure Hypothesis. Circa propositiones quaestio est, an DEVS & homo per easdem perfectantur virtutes, & eodem modo regulatas, iidemque terminis finitas; vel (qua quaestioni conjectio ad solutionem non parum prodesse possunt) an sicut se habet homo ad hominem, ita respectu moralium actionum DEVM se habere ad hominem necesse sit, eademque sit utrobique actionum norma? Dejudicari autem ista nequit recte quaestio, antequam conspiciatur primo, quae inter homines norma seu regula sit, & deinde quomodo per eam, quae in confessio sunt divina actiones, passim resolvi, recteque posse consistere, vel non posse consistere fiat judicium. Qui enim magnis verborum involucris de amplitudine DEI, potentia, & libertate edisserunt, nec dicunt aut imaginantur, in quibus sit amplius, a quibus (scilicet obligationibus) sit liber verba potius quam notiones ostendant, aëra verberant, & cum sibi adversariis non alio potius quam Andabataram, more pugnare videntur. In assumptis versantur quaestiones, an cum iustitia communi dictae actionum species

conveniant? Adeo ut neque in illis quicquam conclusi possit priusquam quid justum in justumque apud homines sit, quidve communis illa, de qua loquuntur justitia exigat extra controversia aleam ponatur? Taliter quamdiu non egerit eaque ratione communem illam & antiquam opinionem sustulerit prius, ut suam paradoxam in illius loco collocare possit, frustra egerit omnia; neque illi contra omnem vetustatem novum dogma dicendi temere quis & sine rationibus apodicticis credere debet. Manet enim positum quin & fixum; esse justiciam quandam rationalium communem & ab hac communi rationalium justitia illud quod naturaliter justum est profluere. Illam autem quæ hominibus cum Deo communis est, justiciam & bonitatem non posse essendi suam rationem accipere ullo aliquo placito voluntate & impositione vel divina etiam; adeoque oportere ut antecederet ad legem quamcunque, abstrahendo ab omni lege, ex se & sua natura bonitatis & justitiæ rationem habeat; sic ut non possint non esse quædam hominum actiones quæ abstractim etiã ab impositione & voluntate quãvis consideratæ ex sese & natura sua justæ sint aut injustæ, bonæ aut malæ. Quæ quidem assertio, ut catholico de turpitudine & honestate naturali, pene dixerim inter omnes homines ratione utentes effato, consonat, ita paradoxo huic Pufendorffianæ novitatis commento aperte & quasi in faciem contradicit. Non igitur causam fonticam habuit juris naturalis Doctor Grotium ut miraretur cum plerisque nostratum Theologorum istam assertionem citra ullam dubitationem assumentem; cum quam cogitate id cum illis faciat Grotius satis curatè explicuerit quando de I. B. & P. lib. I. Cap. I. §. 10. p. 4. postquam juris naturalis definitionem posuisset, sic pergit.

Actus de quibus tale exstat dictatum debent

G 2

sunt

funt aut illiciti per se, atque ideo à Deo necessario præcepti aut vetiti intelliguntur: quæ nata distat hoc jus non à humano tantum jure sed à Divino voluntario quod non ea præcipit aut vetat quæ per se aut suapte natura aut debita sunt aut illicita, sed vetanda vel illicita præcipiendo debita facit. Et non multo post: Est jus naturale adeo immutabile, ut ne à Deo quidem mutari queat. Quamquam enim immensa est Dei potentia, dici tamen quædam possunt ad quæ se illa non extendit, quia quæ ita dicuntur, dicuntur tantum, sensum autem qui rem exprimat nullum habent; sed sibi ipsis repugnans; Sicut ergo ut his duo non sint quatuor ne à Deo quidem potest effici, ita ne hoc quidem, ut quod intrinseca ratione malum est malum non sit. Et hoc est quod Aristot. significat cum dicit: *ἴνα ἰσθὺς ὠδύμασσι στυγεῖ λημμένα κατὰ τῆς Φαυλότητος*. Nam ut esse rerum postquam sunt, & quæ sunt aliunde non pendet, ita & proprietates, quæ esse illud necessario consequuntur. Talis autem est malitia quorundam actuum comparatorum ad naturam sanæ rationis utentem, Itaque & Deus ipse secundum hanc normam de se judicari patitur. ut videre est Gen. 18. v. 25. Esai 5. v. 3. Ezech. 18. v. 25. Jerem. 11. v. 9. Mich. 6. v. 2. Rom. 2. v. 6. 3. 6. ad quæ quidem illius verba hæc notavit optimæ notæ Theologus pariter & Juris consultus Dominus Ziglerus, p. 52. *Ut constet utrum aliquid pugnet cum jure natura primo, an secundo, probe tenendum est, quædam apud creaturas racionales, in ordine ad Deum & inter se, justæ & rectæ esse tantum, quia DEVS vult; quædam vero justæ esse & dici, quæ Deus aliter velle non potest; quæque adeo sua justitia intrinseca omnem voluntatem Dei liberam antevertunt. Consequenter igitur sunt quædam mala ideo, quia Deus non vult ideo, quia mala sunt. Quæcumque ergo sive bonitate sua, sive malitia intrinseca voluntatem Dei liberam in signo rationis antevertunt, illa pertinent ad jus natura primum, à quo vel præcipiuntur vel prohibentur. Reliqua vero referuntur*

feruntur ad aliud aliquod, sive ad jus natura secundarium, sive ad jus gentium, sive ad jus positivum. Ex hoc est, quod dicit Ludovicus Molina tom. I. de Jur. & Just. disp. 3. n. 2. Obligationem juris naturalis oriri à natura objecti & sese diffundere in præceptum; è contrario obligationem juris positivi oriri à præcepto & sese diffundere in objectum. Quæ quidem doctrina sic apud omnes in confesso fuit hætenus ut Hugonis Grotii frater Gvilielmus frater in suo de principiis juris naturalis enchiridio Cap. I. §. 16. p. m. 13. scribat: Tristum esse illud axioma quod quædam mala sint quia prohibita quia mala quorum hoc ad jus natura illud ad alias leges pertineat. §. Quæ autem in medium affert Pufendorffius argutationum objectamina certi tanti ponderis non sunt ut inde, qui prudens est pius & perspicax lector, è possessione tam vetusti dogmatis facile turbari possit. Quod per hanc rationem necessum sit provenire definitionem legis naturalis qua non possit non in circulum revolvi & petere id quod est in principio juxta Pufendorffium p. 35: id periculum non habet. Namque in omni quæ quidem cum ratione fit, præprimis autem in philosophica quæstionis responsione processus in infinitum dari nequit, adeoque ad ultimum aliquod deveniendum est cujus ratio prior dari nequeat. Quando igitur ex iis qui hætenus docuerunt juris naturæ Professoribus quæritur, de quibusnam lege naturæ disponatur; merito respondent; de iis quæ per se & sua natura honesta sunt & turpia. Neque tamen si ulterius quæras quæ per se & sua natura honesta sint aut turpia illa definiunt, quod sint ea de quibus lege naturæ disponitur ut sic idem per idem explicent & circulum committant, sed in hac propositione utpote illius quæstionis prima ultra quam progredi non datur acquiescunt illamque ex terminis notam satis esse & perspicuam arbitrantur. Circulus autem Sophisticus

phisticus est quando ex posterioribus probatur prius juxta Aristotelem lib. 2. prior. analyt. Cap. 18. vel uti λογικόν describit Danhawerus: Quotiescumque ex æque ignoto probatur aque ignotum id eâ boni. disput. sect. 2. parte. II. p. m. 178.

Quamvis autem hæc quæ ex se & natura sua honesta sunt vel turpia sive bonitate sive malitia sua intrinseca Dei voluntatem liberam in signo rationis antevertant, sic ut mala sint non propterea quod Deus nolit, sed Deus nolit, propterea quod mala sint: non tamen se antecedenter ad Deum ita habent uti argumentatur Pufendorffius, cum ab æterno hoc bonitatis fonte æterna hujus legis justitia profluat, adeoque ut rivus originem sequatur non antecedit. Etenim id quod ex vero scribit Dominus Henricus Henninges in nuperis suis ad H. Grotium de J. B. & P. observationibus lib. I. cap. I. p. 89. & 104. *Ex sanctitate divina origo & incunabula juris naturæ repetenda sunt. Jus naturale enim est particula quadam divina imaginis & idea ejusdem sanctitatis.* Quandoquidem igitur hoc quod ex se & sua natura honestum est vel turpe, ut in rationis signo ad voluntatem divinam antecedenter se habeat, ipsam tamen æternam hujus existentiam non antecedit, neque etiam timeri inde oportebit. *horribile illud absurdum, ut, aut fatum stoicum admittere debeamus, cui & ipse Deus sit alligatus, aut dari principium concedamus DEO prius aut coætervum formas rerum quasi determinans aut specificans cui ne Deus quidem contravenire debeat aut possit.* Et ejusdem commatis est quod contra honestum turpeve ex se & sua natura tertio loco objicit quando eadem p. 36, sic scribit. *Annon ipsa scriptura, sacra peccatum seu actionem naturalem definit per avocationem seu discrepantiam à lege? ac nullus rusticus est tam stupidus quin intelligat & applicare noxii istum illud: ubi non est lex ubi non est transgressio, &c.* Etenim est &

&

& hoc juris naturalis peccatum aut ei aduersa actio mala *avouia* & discrepantia à lege cum contra æternam illam & quæ Deo cõvsa est legem prævaricetur. Namq; id quod rectè notat Adrianus Heerbörd, in Academia Leidensi olim Philosophiæ rationalis, moralis & civilis Professor Disput. select. de lege in communi; *tribus modis lex spectari poterit: 1. Secundum se. 2. ut est in legis-latore. 3. ut est in subdito. Si lex in se spectetur nihil aliud est quam quaedam regula seu mensura quæ nos dirigit & obligat in nostris actionibus: Osendis enim ut quid agendum sit agamus quid omittendum omittamus: Itaque duo sunt officia legis: † unum est dirigere seu illuminare, alterum obligare. Lex enim dirigit vel illuminat quatenus est regula humanarum actuum obligat, quatenus tenemur eam regulam sequi ac servare: sive illa obligatio oriatur ex natura rei ut in legibus naturalibus, sive oriatur ex voluntate & potestate superioris, ut fit in legibus positivis, &c.* Sed materia hæc prolixior est quam ut hac occasione expediri à me commode possit. Adeat cui placet & ad manus est Doct. Templerum qui nuper in Germania nostra ex Anglis comparuit in Idea Theohog. Leviath. videbit quam primo statim dogmate p. 3. seqq. in Hobbio hoc opinionis monstrum; nihil ex se & simpliciter malum Bonumve esse, tam feliciter prostraverit. Ego breviter quod sentio dicam denuò. Qui cum Pufendorffio dari ex se & sua natura negant honestum aliquid & turpe non quidquã agunt aliud nisi ut ipsum jus naturale funditus evertant quidquid etiam ex hujus sibi scrutinio promiserint quidquid etiam inde gloriati fuerint.

Sic tandem ex novitatibus talis modi malè moratæ philosophiæ novus aliquis Carneades denuò profitebitur; *jura sibi homines prouilitate sanxisse. scilicet varia pro moribus & apud eosdem pro temporibus sape mutata; Jus autem naturale*

H

nullum

† *Disp. select. volum. 1. p. 576.*

*nullum esse. Omnes & homines & alios animantes ad utilitates
 suas natura ducente ferri; proinde aut nullam esse justitiam;
 aut, si sit aliqua, summam esse stultitiam; quoniam sibi noceret a-
 lienis commodis consulens; uti disputationis illius summam
 recenset Lactæ venæ Pater Lactantius Firmianus de justitia
 libr. 5. cap. 16. p. m. 341. Neque deerunt tandem qui
 cum Carpocrate & impurissimisejusdem a seclis non nisi sola
 hominum opinione bona & mala discerni affirmens adeoq; om-
 nem pudorem & honestatem proculcent id quod de hoc
 impuritatam Magistro ex iren. lib. 1. c. 24. Clement. Alex.
 lib. 3. stromat. 104. observavit, is qui in illustri Julia mora-
 lem hodie philosophiam proficetur inque eâ naturale jus
 scrutatur eruditissimus Uffelmannus in nupera sua Dissert.
 de perfect. imperfect. Cap. 3. p. 14.*

Tu cogita quæso & expende, Benevole Lector, num
 quæcum tanto periculo conjunctæ sint novarum dogma-
 rum assertiones Pythagoricum illud *αὐτὸς ἴσα* mereantur,
 ut illis etiam quibus Pietas Fides & Religio ut depositum
 aliquod sanctissimè custodiendum tradita fuerunt ne ver-
 bulo tamen adversus eas hiscere liceat. Mihi certe præta-
 libus qui in Christianitate vivunt Juris naturalis Doctori-
 bus placere debèrent illi qui in China sunt inter gentes Phi-
 losophiæ moralis Professores, quorum doctrinam è Con-
 futis lib. 1. in compendium contraxit autor Hist. Sin. lib. 4.
 quando sic scribit: *Magna sive magnorum virorum doctrina in
 ea posita est ut cum quisque seipsum perfecerit alios quoque perficiat
 sicut omnes unum, hoc est summum, bonum consequantur.
 Sed sui ipsius perfectio in eo consistit, ut quisq; lumen naturale in se
 accendat clariusque reddat ita ut à lege natura præceptisve à
 natura insitis nunquam exeret. Quod quia sine vera rerum co-
 gnitione scientiæve perire nequit, inde Philosophia danda est opera;*
 per

per quàm qua facienda qua fugienda scientiam habeamus. Hac scientia consilia nostra dirigamus, hac voluntatem, h. e. utriusq; actiones perficiamus, ut nihil sentiamus nihil velimus nisi quod est rationi consentaneum. Exinde corporum etiam sensuumque existis perfectio & in omnibus externis actionibus apta ex virtute constitutio, qua nunquam proveniatur est si non è bona mente, velut è facunda matre efflorescit, &c.

Quantopere dilaudet socium & Doctorem suum Hob-
bium Dominus Pufendorffius, ac si *in vivanda societatis hu-
mana & civilis compage aut neminem aut paucos admodum pares
habuerit*, ex ipsis tamen Anglis id quod inde civili homi-
numque societati imminet periculum satis rectè observa-
runt sicut qui philosophicæ Cumberlandi de jure naturæ
disquisitioni præfationem addidit H. B. scribere non dubi-
tet; *jàta inibi fuisse fundamenta omnis impietatis, injustitiae ne-
quitiæ & discordiæ*. Faxit Deus ut non ab illius Encomiaste
& Discipulo idem Germani nos quin & Sveci timere habea-
mus! Certè illæ in quibus gloriatur inventis à se hætenus
novitatibus bene nos sperare non sinunt. Quam in illo
quem ab Hobbesio mutuatus est pariter Naturali hominum
statu, quàm in Entibus moralibus Phantasticis, in quæ aliis
novitarum plurimarum inventis *ὄψαλα* subsint plurima,
mihi nunc non vacat ostendere. Et jam ex hoc tantum spe-
cimine abunde constare poterit de Pufendorffii juris natu-
ralis Doctoris contra jus naturæ iniquitate, inque illius scru-
tinio infelicitate, quam publice in cautionem pro incautis
& vindicationem nominis ostendere debui. Tantum cum
Polygamia simultanea, cujus interdictum Sincero Waren-
bergio, ego Vigil, in ea qua me Deus locavit specula, ex sa-
cris literarum diplomatibus ostenderam; cum illa, inquam,
simultanea Polygamia occasio fuerit, ut me tam atrociter

criminaretur Dominus Pufendorffius, paucis tantum qua de hac inexcusatione sua inexcusabili non satis pie & Christianè loquatur videbimus. *Ceterum, inquit, illud circa hanc questionem de Polygamia cordati facile vident postquam avimadversum est multos ex Sacerdotibus ad eandem tanopere commoveri non paucos in privatis sermonibus paulo liberius beic. philosophari capisse ut isti hominibus agre faciant. Nam quod scæmna ad hanc questionem satis incallescant id inde est quod nunquam digerere queant illud Hesiodicum, dimidium plus toto. At profecto; nisi aliquos nonnullam divortiorum licentiam serio optare non abnuerim; si paucissimos ex Christianis dari crediderim qui duces pluresve justas habere simul uxores cupiant. Et valde simplex est cui persuaderi potest, nullum esse principem Christianum qui polygamiam in temp. introducere velit aut serio velle possit. Sicuti nec capio quod per licentiam potissimum Polygamia, uti aliqui arbitrantur atheismus aditum sibi sternere moliatur. Nam ad mendicitatem ea quidem certissima via est & si ad excitandam pietatem aliquid calamitates domestica faciunt longè maxima videtur pietas incrementa sumptura per introductam polygamiam dum v. sers. mariti in remedium tantorum malorum beatam analyfin ardentissimis precibus indefinenter sunt operaturi.*

Sc. priscus hic & jam Sodomi usitatus mos fuit istis ut homini us agre faciant qui commoventur piøq; Domini zelo tanguntur sicuti & fieri & defendi in puritates & facinora audiunt; hunc igitur in Christ. morem tanquã Philosoph. liberiolem, etiam cum laude adducere debebat moratø Philosophiæ & juris naturalis etiam inter Christianos celeberrimus Doctōr & Professōr! Is qui sequitur jocus de mulieribus Hesiodicum illud *πλέον ἡμῶν παντός* nunquam digerere potentibus, nescio annon sit ex *ἐυλαωελία* illa quam minus convenire Christianis monuit gentium Apostolus ad Eph.

Ephes. 5. vers. 4. Certe sine injuria de fœminis hæc promiscue omnibus dici non potuit, cum quæ in malam partem suspicax non est, Christiana præsumptio credere non sinat contra hoc in Christianitate *παράδοξον* non pietate, illos potius quam lubricitate fuisse *ζηλοτύους*. Esse principem Christianum qui polygamiam in rempublicam introducere velit aut serio velle possit; nescio an quisquam persuasus sit. Quod si autem esset, dubitarem an ex hac ratione tam valde simplex haberi debeat, ut eum habet Dominus Pufendorfii; quando quidem præteritis futura componere prudentis, nequæ tamen clam est eum qui veteris ecclesiæ Historiam non ignorat, Imperatorem Valentinianum seniore cætera pium & orthodoxum, cum in Justinam Virginem in ordinata Venere æstualet, ut potiri ea commodius posset, legem tulisse, per quam cuique volenti liceret duas uxores legitimas habere eamque in singulis civitatibus promulgasse; id quod est apud Socrat. libr. 4. Historiarum eccles. cap. 26. quamvis magis pie egisse videantur illorum temporum Christiani quam ut hæc legem sectati fuerint, id quod jamdum contra Sinc. Warenbergium scripsi lit. E. 4. tac. I. Quidquid sit, id certum est si, quod Deus clementer avertat! Princeps persuasus fuerit divino jure interdictum non esse, unâ plures ut quisquam uxores habeat, adeoque nec uni suæ illibatos servaverit amores, idem qui ex populo faciant abunde futuros; cum invulgus notum sit, quod Regis ad exemplum totus componatur orbis. Sed hæc transeant cum cæteris. Id in Doctore & Professore Christiano, in Academia præsertim Christiana, & purioris quidem Evangelii Religionis Lutherano-Augustanæ intolerabile est penitus, quando scribit: *Se non capere quod per licentiam potissimum Polygamia atheismus sibi aditum sternere*

*nere molitur quodque ut ad excisandam pietatem aliquid domestica calamitates faciunt, longè maximum videatur pietas incrementum sumptura per introductam Polygamiam. Itane tandem animum à Christianitate degenerem apertè prodis Pufendorffii, ut vel Polygamiam impiam verboque divino veritam neques, aut impietatem pietatis causam statuas? Quod si impiam non censes verboque divino veritam Polygamiam, quæ quæso tibi injuria fuisset ad publicam præfertim famam quam animo tenes opinionem imputare; impiam a verboque divino adversam illam si putas, qui fit, ut qui Christianus haberi cupis ex re impia pietati incrementum & illud quidem longè maximum polliceri potueris. Polygamiam simultaneam verbo divino veritam esse, omnis hactenus credidit Christianitas. Illum Christianæ doctrinæ articulum qui convellit, non potest non totam fidei fabricam male movere ipsamque religionem in dubium & contemptum adducere sicque atheismo fenestram, perquam ingrediatur, patefacere. Etenim verissimum est quod denuò in hanc rem scribit Judiciosissimus Dominus Wolsolæus quando ex versione Hinkelmaniana sic inquit: *Quoties praxis communi religionis veritati conformis pro re deridenda & omnibus exhibenda habetur, vere Atheismum instare conjicimus. Quanquã ab iis fiat quorum in cæteris principia erronea non sint, nec in Religionis capitibus reliquis hallucinentur, facilis tamen est via toti id postea ut fiat religioni, praxi & opinione quacunque eandem eludendo. Non est credibile hominem in peccatorum omissione seipsum abnegare, pluraque ejusmodi peragere alio fundamento quam Religionis & Conscientia, quodque ea ab æterno Ente sui Domino prohibita sentias. Quoties ergo praxis ejusmodi contemnitur, ipsa veritate, unde illa oriri debebat, in irrisionem Deitatis omnis Entis supremi ab-**

11111111

itur homo. Scilicet pro ut primaissa & potissima religionis pars in actione seu praxi consistit: qua ubi negligitur facile, deinde omnis quoq; expirat Theoria. Quodcumq; Religionis partes minus contraversa, quin ipsa religionis alicujus praxi ab humanis mentibus exagitur, quodcumque illuc mortales operam intendunt ex divinitate publica ipsis ut derisionis & contemptus nascatur materia, non potest non Atheismi quam maximum timeri diluvium, &c. Sic omnino per illam quæ contra usitatam Christianorum, praxin docetur Polygamiæ licentiam atheismus sibi aditum sternere molitur, quem quidam tunc invenit felicissime quando conformiter huic doctrinæ præceptum divinum de ordinata ad unam venere, retro abjiciunt homines & obliterated instituti hujus memoriâ impunè sibi esse putant uxores mutare vel etiam multiplicare. Equidem per omnem peccandi licentiam aditum sibi parat Atheismus dumque oblitus Dei sui in crimina, cujuscunque tandem generis, ruunt, athei vel anthithei fiunt homines; præcipue autem inordinatæ libidinis æstu, quo vehementius nihil est, ad hanc suam causam utitur Satan *μυριοχυλις*; sic ut cernere liceat, quàm non facile se extricent illis qui implicati fuerunt impietatum retinaculis. Malitiam primi mundi, quæ non nisi aquis universalibus elui poterat, cogita tantum attentius, quam illa ex inordinata venere in omnimodum tandem Atheismum excreverit, sacræ paginæ satis perspicue docebunt. Sodomæorum expendè proterviam ex inordinata primum venere in illud quod cælitus ignem eliceret, cacumen ascendisse perspicies. Numquid igitur à fædisimo hoc Cacodæmonis prostibulo, cœlestem pietatis progeniem polliceris Pufendorffi? aut homini Christiano persuadere Te posse existimas, quod per

introducſtam Polygamiam pietas non incrementum tantum, ſed & incrementum longe maximum ſumptura videtur? Ego hoc unum ſcio aliter viſum iri quotquot pietatem & Chriſtianæ Religionis capita ſincere æſtimant quidquid tandem hac ultimâ mundi ſenectâ is, qui non niſi paucum oppidò tempus ſibi ſuperelle novit animarum hoſtis infenſiſſimus, hoc turpitudinis præconio machinetur.

Deus miſereatur temporum noſtrorum, quæ præ ultimis primi mundi etiam hoc præcipuum ſcleris habent, ut ſcriptis Doctiſſimorum in Chriſtianitate virorum à vitio excuſetur, quæ vitiorum omnium primum & præcipuum eſt Venus Polygamias in ordinata. Tu autem mi Domine Pufendorſſi quam Te in illa Tua in excuſabili excuſatione indigne geſſeris etiam atque etiam cogita. Me, qui, quod Deus novit, non niſi honorifice de Te ſenſi & locutus fui unquam; me, qui non niſi ex pia intentione, impium Chriſtianitatis Paradoxon de Polygamias licentia proſtigare inſtitui, adeoque quam interdicitum ſit divinitus una plures uxores habere, eâ quâ id homines decet humanitate, ea qua id Chriſtianos oportet manſuetudine, ea tamen etiam qua id neceſſum eſt argumentorum gravitate & pondere, ad leges bonæ diſputationis evidentè oſtendi & demonſtravi; me taliter innocuum, contra prima juris naturæ principia Tutantus juris naturalis Profeſſor, famam meam tam atrociter proſcindendo, tam graviter læſiſti. Iis de quorum manibus, niſi probè viderint, etiam tuum ſanguinem repoſcet ſanguinis noſtri vindex Chriſtus Jeſus; iis, qui divinitus juſſi ſunt in ſpecula ſtare & vigilare ne, quid infidei vitæque Chriſtianæ nocumentum zizaniorum interſerat occupatiſſimus, dum dormitur & ſecurè agitur.

tur, hostis & adversarius; iis, inquam, cælitus ad Te quoque misis Dei servis non nisi propter id quod ex supremo omnium mandato egerant officium, Tu Philosophiæ moratæ & officiorum humanorum inter Christianos tantæ famæ Doctor contra hominis Christiani præsertim officium contra bonos inter Christianos præsertim mores tam petulanter insultasti. O Te contra id quod doces naturæ jus iniquum! O Te in indagine & scrutinio illius in felicem! Itanè insignis illa Tua eruditio, quam adhuc & amo & veneror, in manu furentis gladius fuerit à quò cum virtutes defendi debebant profligantur; à quò, cum humanitatis officia protegi debebant extirpantur! Itane verum quoque accidet in Te tam incluto literarum Heroe id quod in sanctis observationibus habet Josephus Hallus: Jamais gens n'ont fait tant de maux à l'Eglise, que ceux qui ont excellé en esprit & en sçavoir: ex versione quæ mihi jam ad manus est Gallica, edit. Genev.

Revertere quæso Ah mi Domine Pufendorffi Revertere ab illa quæ sic penitus Te devium fecit animi in temperie! Revertere in sanam mentem unde furor te ejecit, ne cum eo quod sic Tibi familiare est pecore arcadico penitus obbrutuisse videaris. Revertere ad pietatem ex qua idem Te furor excusfit, ne inter Christianos & Evangelii quidem purioris Doctor Ethnicis & gentilibus peior habearis. Vos a. ecclesiarum Scaniarū Præpositi & Doctores nacte in illa Lutheri animosissimi nunquã satis laudata animositate, contra *ἑρως* illa novitatum Pufendorffianorum asserta, unde nisi res provide curabitur, & vetris & aliis ecclesiis quam pluribus periculum imminere apparet. Equidem quod ante annos jam plusculos ab Hobbio sibi expectabat Reverendissimus

simus hodie Sarumensis Episcopus Sethus VVardus *ut stultus, mendax, sceleratus, audiat* id Vos, Fidisimi Dei servi, & ego vobiscum experti jã à Pufendorffio sumus, & expectare in posterum habebimus; at enim meminimus id quod jam ante in memoriam invocavi dulcissimi illius, quod dulcissimus Salvator in solamen reliquit, eloquii: Matth. 5. v. 10. II. 12: *Beati qui persecutionem patiuntur quoniam ipsorum est regnum calorum. Beati estis cum maledixerint vobis & persecuti fuerint vos & dixerint omne malum verbum adversum vos mentientes, contra me: gaudete & exultate quoniam merces vestra multa in cælis. Sic enim persecuti sunt Prophetas qui fuerunt ante vos!*

Hobbio Hydræ illi Anglicanæ non unus quoq; ex Angliâ Hercules supervenit, sicut qui ideæ Theol. Leviathanis carmen addidit Carolus Robotham Narfolziensis eleganter Domino Templero accinerit:

Quis hic Colossus qui tremendis faucibus
Immane hians porrectus immensum jacet
Vomique turpi foeda ructans dogmata
Utrunque & hinc & inde littus polluit!
Malmsburiensis hydra. pelago lustrans
Grandis Leviathan & Gigantæus Draco
Informe monstrum Belluæque Britannica
Usque adeo ad instrar Africæ sic & Angulus
Subinde nobis aliquid apportat novi.
Sed gratia superis, pari passu ambulat
Noxa & Medela: At ne! cito sequuntur Litæ:
Accidit Hydræ Hercules suus: Eadem Insula
Quæ dederat ortum monstro & interitum dedit
Subigitque protinus, ipsa quæ peperit malum.

Vobis Viri Fratres ut in Scania vestra eadem obveniat, felicitas etiam atque etiam operam date. Tu autem Deus veritatis duc nos in veritate. Verbum tuum veritas est!

Dabam G. 1673. Mens. Octobr.

